

Sari Simpura

**MATKUSTAMINEN PIENTEN LASTEN KANSSA ULKO-
MAILLA**

**Opinnäytetyö
CENTRIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Restonomi, matkailun koulutusohjelma
Toukokuu 2015**

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Yksikkö Ylivieska	Aika Toukokuu 2015	Tekijä/tekijät Sari Simpura
Koulutusohjelma Restonomi, Matkailun koulutusohjelma		
Työn nimi MATKUSTAMINEN PIENTEN LASTEN KANSSA ULKOMAILLA		
Työn ohjaaja Sirpa Soukka	Sivumäärä 35 + 3	
Työelämäohjaaja ---		
Opinnäytetyöni on pienten lasten kanssa matkustamista koskeva työ, joka toteutettiin kvalitatiivisen ja kvantitatiivisen tutkimuksen välimuotona. Tavoitteena oli saada sekä tilastollista tietoa, että mielipiteitä ja vinkkejä matkustamisesta pienten lasten kanssa. Tässä työssä pienillä lapsilla tarkoitetaan alle kouluikäisiä lapsia. Tutkimus tehtiin kyselytutkimuksena Webropolin avulla kesällä 2014 ja vastauksia saatiin 93 kpl. Tavoitteena opinnäytetyössä oli koota ohjeita, neuvoja ja vinkkejä ulkomaanmatkailuun vauvan tai pienen lapsen kanssa. Toivon opinnäytetyöni rohkaisevan lapsiperheitä lähtemään ensimmäiselle ulkomaanmatkalle pienen lapsen kanssa ja saavan tästä vinkkejä matkan suunnitteluun ja toteutukseen. Teoriaosassa käsittelen matkustusvaihtoehtoja, yleisesti matkakohteen valintaa sekä olennaisia asioita, joita tulee ottaa huomioon ennen matkaa ja matkan aikana. Tutkimuksessa selvisi, että vanhemmat kokivat lapsien kanssa matkustamisen positiivisena asiana. Suurin osa vastaajista koki lentojen menneen erinomaisesti tai hyvin. Tutkimuksessa 86% perheistä matkusti Eurooppaan. Valtaosa vastaajista oli sitä mieltä, että vanhempien asenteella on suuri merkitys matkan onnistumisen kannalta, jopa niiden haastavassa iässä olevien lasten kanssa. Vastaukset kannustivat matkailuun lapsen iästä riippumatta, vaikkakin haastavin ikä osuu 1-3 vuoden väliin. Vastanneista suurin osa oli matkustanut 0-4-vuotiaiden kanssa. Vastauksien perusteella omatoimimatkat ja valmismatkat olivat yhtä suosittuja lapsiperheissä. Perheet käyttivät yhteen matkaan keskimäärin 2000-3000 euroa, tietenkin matkakohteesta riippuen.		

Asiasanat

kyselytutkimus, lapsiperheet, matkailu

ABSTRACT

CENTRIA UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES, Ylivieska Unit	Date May 2015	Author Sari Simpura
Degree programme Degree programme of Travel and Tourism		
Name of thesis TRAVELLING ABROAD WITH SMALL CHILDREN		
Instructor Sirpa Soukka	Pages 35 + 3	
Supervisor ---		
My thesis work is about travelling with small children which was done in intermediate between qualitative and quantitative research. The objective was to get statistical information, opinions and tips about travelling with small children. In this thesis small children means children under school age. The research was made as a survey using Webropol during the summer of 2014 and it got 93 replies. The objective of this thesis work was to gather instructions, advices and tips to travelling abroad with a baby or a small child. I hope my thesis work encourages families to take the first trip abroad with a small child and also provide tips in planning and implementing the trip. In the theory section I process different travelling options, choosing the destination and essential things that should be considered before and during the trip. In this research I found out that parents experienced travelling with children as a positive experience. Major part of the respondents had an excellent or good experience from the flights. In the research 86% of the families travelled in Europe. Major part of the respondents thinks that the attitude of the parents has a big meaning in a successful trip, even with children in challenging age. The responses encouraged to travel regardless of the age of children even the challenging age is from 1 to 3 years. Major part of the respondents had travelled with children in the ages between 0 to 4 years. Based on the replies independent travelling and package tours are equally popular in families with children. Families spent 2000-3000 euros in a trip depending the destination.		

Key words

families with children, survey, travel,

TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 MATKA- JA MATKUSTAJATYYPIT	3
2.1 Valmismatkat	3
2.2 Omatoimimatkat	5
2.3 Matkakohteen valinta	6
3 ENNEN MATKAA	8
3.1 Miksi lähteä lapsen kanssa matkalle?	8
3.2 Suunnittelu ja varaukset	9
3.3 Passi ja matkustusasiakirjat	10
3.4 Vakuutukset ja rokotukset	11
3.5 Pakkaaminen	12
4 MATKALLA LAPSEN KANSSA	14
4.1 Lentokentällä ja lentokoneessa	14
4.2 Liikkuminen kohteessa	15
4.3 Ruokailut	16
4.4 Aurinko ja uiminen	17
4.5 Sairastuminen	18
4.6 Eläimet	19
5 TUTKIMUSMENETELMÄT	20
5.1 Kyselylomakkeen laatiminen	20
5.2 Kyselyn toteuttaminen	21
6 TUTKIMUSTULOKSET	22
7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	31
LÄHTEET	
LIITTEET	
KUVIOT	
KUVIO 1. Pienten lasten lukumäärä matkalla	22
KUVIO 2. Lasten ikä	22
KUVIO 3. Oliko matka omatoimimatka vai valmismatka	23
KUVIO 4. Matkakohde	23
KUVIO 5. Arvio toteutuneesta matkabudjetista	24
KUVIO 6. Meno- ja paluumatkan sujuminen lasten kanssa	25
KUVIO 7. Mitä apuvälineitä käytitte matkalla	25
KUVIO 8. Vanhempien asenteen merkitys matkan onnistumiselle	26
KUVIO 9. Matkan onnistumisesta	27
KUVIO 10. Lähtisitkö uudelleen matkalle lasten kanssa	28

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni kertoo matkustamisesta pienten lasten kanssa, joka tässä tapauksessa tarkoittaa alle kouluikäisiä lapsia. Keskityn työssäni erityisesti ulkomailla matkustamiseen, mutta samoja asioita voidaan soveltaa myös kotimaan matkailuun, koska monet ohjeet ja neuvot ovat matkakohteesta riippumattomia tietoja. Työssäni tulee yleisiä ohjeita ja vinkkejä ulkomaanmatkaa suunnitteleville vanhemmille. Käyn läpi asioita joita vanhempien tulisi ottaa huomioon matkaa suunnitellessa, ennen matkaa ja matkan aikana. Perehdyn myös valmismatkan ja omatoimimatkan eroihin sekä niiden kohderyhmiin.

Suomalaisten matkustaminen on lisääntynyt kokoajan, eikä omatoimimatkailu ole enää niin uusi juttu kuin aikaisemmin. Matkoja tehdään edelleen sekä valmismatkoina, että omatoimimatkoina, mutta omatoimimatkailu on lisännyt suosiotaan huomasti viimeisen kymmenen vuoden aikana. Halpalentoyhtiöiden ansiosta lentomatkustaminen on yhä useampien ihmisten käytettävissä, tulotasosta riippumatta. Yhä useammin myös lapset pääsevät näille matkoille mukaan, kun uusi matkusteleva sukupolvi saa lapsia.

Itselleni omatoimimatkailu on aiheena tuttu, koska olen itse järjestänyt suurimman osan matkoistamme. Kahdesti olen ollut mukana valmismatkalla. Aihe itsessään kiinnostaa minua erityisen paljon, koska nämä asiat ovat itsellenikin edessä päin. Ennen tämän työn aloitusta en ole matkustanut pienen lapsen kanssa ulkomailla, muualla kuin Norjassa, mutta jatkossa esikoisemme lähtee mukaan matkoille. Tähän mennessä olemme tehneet esikoisemme kanssa kaksi Oulu-Helsinki matkaa junalla, vauvan ollessa 4-6kk sekä useampia lyhyempiä automatkoja. Vauvan ollessa 9kk kävimme automatkalla Norjassa, sekä matkustimme autolla ympäri Suomea. Toivon tästä työstä olevan hyötyä itselleni kun lähdemme Thaimaahan ensimmäiselle ulkomaanmatkalle 1-vuotiaan esikoisemme kanssa, sekä kaikille muille lapsiperheille, jotka suunnittelevat matkustamista lapsen kanssa.

Työhöni etsin teoriapohjaa kirjoista, lehtiartikkeleista sekä internetistä. Kirjallisuutta itse aiheesta - matkustaminen lapsen kanssa - ei hirveästi löytynyt, paria teosta lukuun ottamatta. Tutkimuksen toteutin sähköisellä kyselylomakkeella Webropolin avulla, johon sainkin mukavasti vastauksia lyhyessä ajassa. Tutkimukseni vastaajat etsin internetissä ja facebookissa olevasta keskusteluryhmästä. Vastaajat etsin sillä periaatteella, että he ovat matkusta-

neet pienen lapsen kanssa ulkomailla ja lähetin heille linkin tutkimukseeni yksityisviestillä. Henkilökohtaisen yhteydenoton uskoin parantavan vastausprosenttia.

Tutkimuksen tavoitteena on saada mielipiteitä ja vinkkejä vanhemmilta, jotka ovat jo matkustaneet pienen lapsen tai lapsien kanssa sekä hieman tutkia vanhempien asenteita tätä aihetta kohtaan. Kuinka suuri merkitys on vanhempien omalla asenteella vain onko kaikki kiinni lapsista. Suurimmassa osassa teorialähteistä mainitaan, että oikealla asenteella pääsee hyvin pitkälle, kuten elämässä yleensä.

Matkailulta, kuten myös perhematkailulta, vaaditaan entistä enemmän. Kuluttajat ovat hyvin tietoisia hinnoista sekä kohteista ja haluavat lomallaan kokea entistä enemmän erilaisia elämyksiä. Yhden loman aikana halutaan yhdistää erilaisia kokemuksia, joten samaan lomaan voidaan yhdistää sekä kaupunkiloma että rentouttava rantaloma, koska lomasta halutaan saada mahdollisimman paljon irti. Matkailijat hakevat määrätietoisesti ”once in a lifetime” -elämyksiä, eikä lapsia enää jätetä kotiin. Lapset ovat osa kasvavaa asiakasryhmää, joiden tarpeita yritetään huomioida entistä enemmän. Uusimmat matkailutrendit vievät matkakohteessa paikallisten ihmisten pariin muun muassa kokkikoulun merkeissä. Matkailijat haluavat nähdä palan aitoa paikallista kulttuuria ja oppia uusia asioita. Nykymatkailija on entistä kiinnostuneempi luonnosta. Luonnosta haetaan kokemuksia opastetuilla luontosafareilla, mutta yhä useampi matkailija tekee myös matkavalintoja eettisesti ja ympäristöä ajatellen. Samalla matkalla voidaan sekä panostaa että pihistää, jokaisen oman mielenkiinnon mukaan. Monille luksusta on oma rauha ja meluton ympäristö kaukana ihmismassoista, joista ollaan valmiita maksamaan enemmän. Kuitenkin jokaisen meidän toive on lomalla päästä rentoutumaan ja lataamaan akkuja. Jokainen tekee sen omalla tavallaan.

2 MATKA- JA MATKUSTAJATYYPIT

Omatoimimatkailun suosio on kasvanut hurjaa vauhtia, etenkin internetin yleistymisen myötä. Suomalaisten rohkeus on myös lisääntynyt, sillä yhä useammin ollaan valmiita luopumaan matkaoppaan tuomasta ”tuesta ja turvasta”. Pakettimatkojen suosio pitää kuitenkin edelleen pintansa ja näille palveluille löytyy oma käyttäjäkuntansa. Omatoimimatka nähdään myös valmismatkaa houkuttelevampana vaihtoehtona, koska silloin oma aktiivisuus ja mielenkiinto määräävät sen, minne seuraavaksi mennään, mitä koetaan ja nähdään. (Matkasuunnittelun opas 2010, 5.)

Jotkut vastustavat itsepintaisesti pakettimatkoja, koska ne tuntuvat liian valmiilta ja tylsältä vaihtoehdolta. Tämä voi kuitenkin olla varsin kätevä ja helppo matkustustapa väsyneelle lapsiperheelle, joka haluaa matkaltaan silkkaa lepoa ja joutenoloa. Hotellit ovat valmiiksi matkanjärjestäjän hyväksi toteamia, aamupala löytyy aina samasta paikasta ja opas on tarvittaessa käytettävissä kokoajan. Majapaikka myös pysyy yleensä samana koko matkan ajan, eikä muuta matkustamista välttämättä tule, ellei itse sitä halua järjestää tai osallistua valmiille matkanjärjestäjän retkille. Nykyään valmismatkoja pystyy myös räätälöimään omiin tarpeisiin sopivaksi esim. jättämällä aamiaisen pois tai valitsemalla all inclusive-vaihtoehdon, jolloin matkan sisältyy kaikki ateriat ja juomat. (Niinikangas & Ropponen 2013, 71-72.)

2.1 Valmismatkat

Valmismatkoissa, kuten nimikin kertoo, on valmiina lento, hotelli ja opaspalvelut sekä mahdolliset lisäpalvelut kuten lentokenttäkuljetus, aamiainen, all inclusive ja erilaiset retket. Hyvässä tapauksessa hotellilta voi löytyä oma kerho lapsille ja paljon muuta aktiviteettia perheen pienimmille. Riippuen matkanjärjestäjästä, voi matkan hintaan sisältyä mainittuja lisäpalveluita. Valmismatkat ovat tehty helpoksi vaihtoehdoksi vieraita kieliä huonosti puhuvalle tai matkailun järjestelyihin tottumattomalle matkailijalle. Näin turistialueella pärjää huonollakin kielitaidolla. (Niinikangas & Ropponen 2013, 71.)

All inclusive -lomat ovat kasvattaneet huomasti suosiota lapsiperheiden keskuudessa, koska ne ovat helppo ja ehkä vaivattomampi vaihtoehto sekä vanhemmille että lapsille. Kuten lehtiartikkelissa kerrotaan, on tämä oiva vaihtoehto helppoudesta pitävälle ja mukavuudenhaluiselle vanhemmalle. Näihin lomiin kun kuuluu usein seisova pöytä aamiais-, lounas- ja päivällisaikaan. Tämän lisäksi on yleensä jokin baari, josta voi hakea välipalaa sekä virvokkeita ruokailuiden välillä. Tällaisilla hotelleilla on paljon tekemistä lapsille, turvallises- sa ympäristössä, joka on yleensä ulkopuolisilta suljettu. All inclusive matka ei välttämättä ole kalliimpi kuin ns. tavallinen matka, koska ruuat ja aktiviteetit ovat jo maksettu. Joskus voi huomata sen tulevan jopa halvemmaksi. Kuten haastateltava kertoo – ainoa miinus on , ettei kohdemaata tule varsinaisesti nähtyä eikä hotellialueelta tule välttämättä poistuttua ollenkaan. (Alhava 2010, 37.)

Valmismatkoissa matkanjärjestäjää sitoo valmismatkalaki sekä yleiset valmismatkaehdot, joten tämä on kuluttajan kannalta ”turvallisin” tapa järjestää matkakokonaisuus. Säädökset on rakennettu matkailijan tarpeet huomioon ottaen ja sitä ohjaa lainsäädäntö sekä sen pelisäännöt (Matkasuunnittelun opas 2010, 27). Valmismatkalakia sovelletaan matkoihin, jotka kestävät yli 24 tuntia tai sisältävät majoituksen yön aikana. Valmismatkalla tarkoitetaan tässä laissa etukäteen järjestettyä palvelusten yhdistelmää, johon sisältyy vähintään kuljetus ja majoitus tai kuljetus sekä majoitus sekä muu kokonaisuuden kannalta oleellinen matkailupalvelus. (Finlex 1994. Valmismatkalaki.)

Valmismatkalain luvussa yksi, on yleiset säädökset sekä välittäjän vastuu. Toisessa luvussa säädetään markkinoinnissa annettavista tiedoista sekä sopimuksen tekemisestä ja muuttamisesta. Kolmannessa luvussa käydään läpi matkanjärjestäjän velvollisuudet sekä sopimusrikkomuksen seuraukset. (Finlex 1994. Valmismatkalaki.)

Yleiset valmismatkaehdot ovat Suomen matkatoimistoalan liitto ry:n ja kuluttaja-asiamiehen neuvottelemat. Ehtoja sovelletaan sellaisiin valmismatkoihin jotka kestävät yli kaksi vuorokautta, jotka ovat pääasiassa yksityiseen tarkoitukseen hankittuja, joihin sisältyy vähintään kuljetus ja majoitus, joita myydään Suomessa ja joiden matkanjärjestäjällä on toimipaikka Suomessa. Näissä ehdoissa käydään läpi sopimusehtoja, matkanjärjestäjän sekä kuluttajan oikeudet ja velvollisuuden muuttaa matkaa, taikka peruuttaa tai keskeyttää matka sekä yleiset matkaa koskevat vahingonkorvausasiat. (Kilpailu- ja kuluttajavirasto. 2014.)

2.2 Omatoimimatkat

Tämä matkustusmuoto sopii erittäin hyvin seikkailunhaluiselle perheelle, joka haluaa itse järjestää lomansa alusta loppuun asti. Omatoimimatka voi tulla myös halvemmaksi kuin pakettimatka mutta säästö ei välttämättä ole suuri. Halpalentoyhtiöltä voi tosin saada lennot todella halvalla hinnalla ja toisinaan hotelleista on toistaan parempia tarjouksia, joten säästöä voi kertyä huomattavastikin. Omatoimimatkan edut näkyvät ennen kaikkea aikataulullisissa vapauksissa, voit päättää aikataulut ja matkareitit itse. Toisinaan omatoimimatka voi olla myös pakon sanelemaa, koska kaikkiin kohteisiin ei tehdä valmismatkoja, sillä pakettimatkakohteet ovat yleensä ns. varmoja turistikohteita, joista aito kulttuuri on joskus kaukana. (Matkasuunnittelun opas 2010, 6.)

Omatoimimatkalla vapauden illuusio voi olla upeaa ja edessäsi on koko maailma. Tällaisella matkalla lapsen kanssa voit tutustuttaa häntä uuteen hotelliin vaikka joka ilta, itse tehtyihin aamiaisiin retkeilymajan keittiössä tai paikkoihin, missä länsimaiset turistit ovat harvinainen näky (Niinikangas & Ropponen 2013, 73). Kuten haastateltava lehtiartikkelissa toteaa, toiset kaipaavat lomaltaan yllätyksiä ja seikkailuja. Paikallisten ihmisten tapaminen ja erilaisiin elämäntyyliin tutustuminen on toisille tärkeää matkalla. Haastateltavalle perheelle on myös tärkeää, että he pääsevät syömään erilaisissa paikoissa mieluusti jossakin pienessä kylässä, paikallisessa ruokapaikassa. (Lapsen maailma 2010, 37).

Kelan asiakaspalvelussa on huomattu, että pitkiin matkoihin liittyvät kyselyt ovat huomattavasti lisääntyneet. Yhä useammat vanhemmat lähtevät omatoimiselle pidemmälle matkalle pienten lasten kanssa jopa useaksi kuukaudeksi. Entistä yleisempää on matkustaa 1-3 kuukautta sen yleisimmän 1-2 viikon sijaan. Pitkät lomamatkat ovat suhteellisen yleisiä nykyään, joustavien työaikojen ja internetin yleistymisen myötä. Isä saattaa tehdä etätöitä äidin ollessa vanhempainvapaalla tai hoitovapaalla. Ahkerimpia matkustajia ovat korkeasti koulutetut naiset. Lapsen saaminen ei vähennä heidän matkustelua vaan he haluavat näyttää maailmaa myös tuleville sukupolville. (Tuominen 2013, 53.)

Jos perhe oleskelee toisessa EU-maassa, voidaan kotihoidontukea maksaa, jos oleskelu kestää alle vuoden. Jos matkustaa muualle kuin EU-maahan, voidaan kotihoidontukea maksaa enintään 2-3 kuukautta kestävän matkan ajalta. Pidemmän matkan ajalta ei makseta kuntalisää. (Tuominen 2013, 53.)

Kannattaa muistaa, että omatoimimatalla on voimassa lentoyhtiöiden omat matkaehdot, jotka voivat poiketa paljonkin eri lentoyhtiöiden välillä. Riippuen lipun hinnasta, matkustusluokasta ja lentoyhtiön matkaehdoista, ei lipulla ole välttämättä ollenkaan muutos- tai peruutusmahdollisuutta. Tämä koskee usein edullisien lippujen hintoja ja turistiluokassa matkustamista.

2.3 Matkakohteen valinta

Sen päättäminen minne mennään, kuinka kauan ollaan, mitä tehdään ja miten sinne päästään, ei ole aina niin helppoa kuin voisi kuvitella. Vaihtoehtoja on valtavasti, maailma pullollaan. Meillä Eurooppalaisilla on korkean elintason ansiosta mahdollisuus matkustaa miltei minne vain, kunhan luovumme joistain asioista. Matkabudjetti on tietenkin oleellinen asia matkakohdetta tai matkan pituutta valitessa, koska maiden hintatasoissa on suuria eroja. (Rantala & Milanoff 2013, 21.)

Oleellista ei ole se minne reissaa ja kuinka kauan, vaan se, että uskaltaa lähteä matkalle myös lasten kanssa ja toteuttaa haaveitaan. Matka onnistuu parhaiten kun vanhemmilla on oikea asenne ja he hyväksyvät sen, että lasten kanssa matkustaminen on erilaista kuin ilman heitä. Tämä tarkoittaa kompromisseja, ennakoitua ja mahdollisesti myös pitkää pinnaa mutta tuo perheelle unohtumattomia kokemuksia ja mukavaa yhdessäoloa. Matkustamisella on myös tärkeä rooli lapsen maailmankuvan rakentumisessa. (Fernández & Lahti 2012, 10.)

Tärkeintä on ensin selvittää itselleen, mitä perhe haluaa matkaltaan, sillä tarjontaa on valtavasti. Ensin kannattaa miettiä lapsen tarpeita, koska kokemus on osoittanut, että vanhemmat viihtyvät, kun lapset viihtyvät. Sitten tulee miettiä perheen tarpeita loman kannalta. Mitä kukakin haluaisi tehdä ja miten mukavuudenhaluisia olette. On hyvä miettiä mitä kaikkea haluaa valmiina vai haluaako tehdä kaiken itse. On mahdollista yhdistää aktiiviloma ja löhöilyloma jos ei osaa päättää näiden väliltä. Matkabudjetilla on myös suuri merkitys kohteen valinnassa. Matkanjärjestäjien hotellivalikoimassa on yleensä selkeästi merkityt lapsiystävälliset hotellit. Monien vanhempien mielestä jo tieto lapsiystävällisestä ilmapiiiristä helpottaa. (Lindberg-Repo & Ruuska 1992, 19-20.)

Internet on nykyään verraton matkakumppani ja apu matkakohteen valinnassa. Internetistä löytyy valtavasti tietoa eri maista ja matkakohteista. Nykyään voit vertailla hotelleja, palveluita ja aktiviteetteja tai suunnitella reittejä ja retkiä suoraan omalta sohvaltasi. Muiden kirjoituksiin ja kokemuksiin kannattaa kuitenkin aina suhtautua hieman kriittisesti, koska kuka tahansa voi kirjoittaa mitä tahansa. Muiden kokemuksia on kuitenkin hyvä lukea kun ottaa selvää matkakohteesta. (Niinikangas & Ropponen 2013, 25.)

Periaatteessa lasten kanssa voi matkustaa minne päin maailmaa tahansa, mutta perheen harrastukset ja mielenkiinnon kohteet kannattaa ottaa huomioon. On myös hyvä miettiä, minne olette valmiita viemään lapsia tai mitä lapset ovat valmiita näkemään. Ovatko lapset esimerkiksi valmiita kohtaamaan kulttuurishokin, joka välttämättä on edessä köyhiin maihin matkustettaessa. Lapsiperheelle sopivia kohteita on ympäri maailmaa, näistä suosituimpia ovat mm. Kreikka, Espanja, Turkki, Egypti ja Thaimaa. (Fernández & Lahti 2012, 44). Lasta ei kannata viedä poliittisesti epävakaiseen maahan tai maahan, jossa on runsaasti levottomuuksia tai vaarallisia epidemioita. Malaria-alueita kannattaa harkita tarkoin. (Apollomatkat, 2015.)

Kanarian saarille mennään nykyään kuin mummolaan. Lomakohteesta löytyy paikkoja jotka ovat rakennettu lapsiperheille ja liikkuminen rattaiden kanssa on helppoa. Kaikki tarpeellinen on lähellä, sillä tuttuus ja turvallisuus ovat Kanarian valtteja. Kaikki on vähän niin kuin Suomessa. Massaturismi on muokannut Kanariasta rantalomakohteen, joka voisi sijaita missä tahansa. Näille saarille on matkustettu 1970-luvun lopusta asti. 1990-luvulta lähtien kylmää on paettu koko perheen voimin myös Egyptiin. 2000-luvun perhemagneetti on Thaimaa. Thaimaalaisille lapset ovat hyvin tärkeitä, joten maa on hyvin lapsirakas eikä se jää keneltäkään huomaamatta. (Punkari 2012, 37.)

Minne lapsen kanssa sitten voi lähteä? Melkein minne tahansa. Uskokaa tai älkää: terveitä lapsia asuu maailman jokaisessa kolkassa. Toki maalaisjärki kannattaa pitää menossa mukana ja valita kohde oman harkinnan mukaan. Joskus liika tieto voi olla pahasta, sekoittaen vanhempien päät ja pahimmassa tapauksessa reissu voi peruuntua kokonaan. Matka usein yhdistää ja tiivistää perhesuhteita entisestään. Lasten kanssa kannattaa siis ehdottomasti matkustaa. Näin meille kasvaa avarakatseisempia ja ennakkoluulottomampia lapsia. (Rantala & Milonoff 2013, 26-27.)

3 ENNEN MATKAA

Perheen kanssa matkustettaessa jokainen joutuu tekemään kompromisseja – niin aikuiset kuin lapsetkin. Aikuinen, joka on taitava matkansuunnittelija, osaa järjestää matkan siten, ettei se ole liian kova rasite kenellekään mutta tarjoaa elämyksiä ja iloa kaikille. Joskus voi tavata matkalla vanhempia, joille lapset tuntuvat olevan lähinnä rasite. Tällöin tuskin voidaan puhua taitavasta matkasuunnittelusta. (Matkasuunnittelun opas 2010, 12.)

3.1 Miksi lähteä lapsen kanssa matkalle?

Lapsen syntymä on ainutlaatuinen ja iloinen tapahtuma. Monille vanhemmille on elämän käännekohta, kun esikoinen syntyy. Lapsen syntymän jälkeen monet vanhemmat ajattelevat, että nyt loppui matkailu. Se ei ole totta: matkailun ei tarvitse loppua lapsen syntymään. Lapsen kanssa matkustelu on mahdollista ja jopa suotavaa. Tuskin nykyinen sukupolvi on perheen perustamisen myötä valmis juurtumaan paikoilleen. Tässä matkanjärjestäjät ovat huomanneet uuden markkinaraon, sillä nykyään löytyy hyviä lapsiystävällisiä hotelleja, lastenvahtipalveluita sekä kerhoja lapsille. Ohjelmatarjonnassa huomioidaan usein lapset sekä matkatoimistot tarjoavat alennuksia lapsiperheille. Samaan aikaan on myös syntynyt lapsilta kiellettyjä hotelleja, jotta kaikille matkaajille voidaan suoda mieluiset matkailuolosuhteet. (Niinikangas & Ropponen 2013, 19-20.)

On totta, etteivät kaikki pidä lapsista. Ääripäitä löytyy jokaisesta lentokoneesta, joissa jotkut vastustavat lapsen kanssa matkustamisesta heidän oman viihtyvyyden kustannuksella ja onhan itkevä lapsi ”rasite” myös omille vanhemmilleen. Eihän kukaan toivo joutuvansa sellaiseen tilanteeseen, mutta lapsista ei koskaan tiedä. Lapsiperheiden ei kuitenkaan kannata välittää näistä ääri-ilmiöistä. Lapselle matkustaminen ei ole pelkästään irtiotto arjesta, vaan ennen kaikkea tilaisuus olla rakastamiensa vanhempien kanssa jatkuvasti yhdessä ilman tarhoja, kerhoja tai harrastuksia. Lasten kanssa voi kuitenkin matkustaa lähes samalla tavalla kuin aikuisten kanssa, mutta vanhempien ja aikuisten on muistettava, että viimekädessä mennään lapsen ehdolla. Ei esimerkiksi ole järkevää raahata pientä lasta vuoro-kausitolkulla ilmastoimattomassa bussissa tai nukkua päärautatieaseman rappusilla, vaikka näin olisit ennen tehnyt. Kannattaa myös muistaa, ettei viikonlopun mittainen ostosreissu

tai tuntikausien ravintolaillallinen ole välttämättä lapsesi mieleen. Myöskään museoita ja muita nähtävyyksiä ei kannata yrittää liikaa mahduttaa aikatauluun. (Niinikangas & Ropponen 2013, 20-21.)

Parhaimmillaan matkailu on lapsen kasvattamista suvaitsevuuteen: heille voi kertoa erilaisista kulttuureista, esitellä erilaisia tapoja ja tutustuttaa monenlaisiin ruokiin ja makuihin. Toki vanhempi voi tartuttaa lapseensa myös ylemmyyden tunteen vertaillen itseään matkakohteen ihmisiin tai elintapoihin sekä äimistellä ja arvostella kaikkea matkalla eteen tulevaa. Meitä kun on moneen junaan. Omilla asenteilla tulet vaikuttamaan eniten lasten asenteisiin muita ihmisiä kohtaan. (Niinikangas & Ropponen 2013, 23.)

3.2 Suunnittelu ja varaukset

Lasten kanssa matkalle lähdettäessä suunnitteluun on hyvä tuhlata aikaa ja vaivaa. Kun päätätte kohteen ja matkan pituuden, on aika varata lennot ja hotelli tai valmismatka. Reitin suunnittelu, yöpymisten miettiminen ja matkakohteen tutkiminen ovat olennaisia asioita alkuvaiheessa. Suunnitteluvaiheessa voi ottaa isommat lapset mukaan suunnitteluun, jolloin he usein innostuvat matkasta ja odottavat sitä. (Lindberg-Repo & Ruuska 1992, 18-24.)

Kannattaa pyrkiä valitsemaan mahdollisimman hyvin lapsen ryhtiin sopivat lennot. Pitkät lennot sujuvat usein yöaikaan hyvin, kun lapsi nukkuu. Lentoja varatessa on hyvä selvittää millaisia palveluita lentoyhtiöllä ja hotellilla on lapsiperheelle. Alle 2-vuotias lapsi saa lähes poikkeuksetta matkustaa lentokoneessa vanhemman sylissä pientä korvausta vastaan. Useilla lentoyhtiöillä on myös saatavilla vauvankoppa pienille vauvoille, jossa lapsen on helpompi matkustaa. Vauvankoppaan liittyvät varaukset ja käytännöt vaihtelevat lentoyhtiöiden välillä, joten tämä asia kannattaa varmistaa jo varausvaiheessa. (Fernández & Lahti 2012, 52-53.)

Helpoin majoitus lapsiperheelle on hotelli. Talon tai huoneiston vuokraus on toinen vaihtoehto. Hotelli on kuitenkin vaivattomampi vaihtoehto jos ei itse halua huolehtia siivouksesta ja ruuanlaitosta. Hotellin varauksen yhteydessä on hyvä ottaa huomioon muutama seikka ja selvittää ne varausvaiheessa. Vauvan kanssa matkustettaessa on hyvä selvittää

löytyykö hotellista vauvansänky, vedenkeitin ja mikro sekä kysyä maatasossa olevaa huonetta liikkumisen helppoutta ajatellen. Ilmastointi on oiva apu tropiikissa, niin lapsille kuin aikuisillekin. Monissa hotelleissa on myös tilavampia perhehuoneita, jos pieni hotellihuone on ahdistava ajatus. Jotkin hotellit ovat erityisesti suunnattuja lapsiperheille ja näissä on ajateltu lapsia myös vapaa-ajan aktiviteeteilla ja kerhoilla. Kerhot ovat yleensä yli 3-vuotiaille lapsille. (Fernández & Lahti 2012, 63-65.)

Majoituksen varaaminen onnistuu vaivattomammin netin kautta. Usein varauksen yhteydessä kysytään luottokorttitietoja. Eri hintaisia hotelleja ja majoitusta löytyy valtava määrä. Etsiä voi joko kaupungin, lomakohteen tai hotellin nimellä ja Google on tässä verraton apu. Kannattaa kuitenkin muistaa, että kaikista pienimmät perheyrietykset eivät löydy maailmanlaajuisista varausjärjestelmistä. Hakusanoina kannattaakin käyttää esimerkiksi ”hotel Bangkok” tai ”cheap hotel Bangkok”. (Matkasuunnittelunopas 2010, 51-51.)

Tämän päivän uusimpia majoitusvaihtoehtoja ovat kodinvaihto ja couch surfing eli sohasurffailu. Kodinvaihdossa kaksi perhettä vaihtaa kotejaan, jolloin mennään asumaan toisen perheen kotiin tietyksi ajaksi. Tämä on monille elämäntapa ja tietenkin edullinen vaihtoehto, koska vaihdosta ei yleensä peritä mitään maksua. Perheet sopivat asioista keskenään internetissä olevilla sivustoilla. Sohasurffailussa taas on kyse siitä, että vieraillaan tuntemattomien ihmisten kotona heidän itsensä ollessa kotona. Majoituksen lisäksi perusajatuksena edellä mainitussa on nähdä erilaisia kulttuureja ja saada uusia ystäviä. Uusien ihmisten tapaaminen tulee olla asumismukavuutta tärkeämpää. (Fernández & Lahti 2012, 66-67.)

3.3 Passi ja matkustusasiakirjat

Hyvissä ajoin ennen matkaa kannattaa ottaa selvää tarvitseeko joitakin matkustusasiakirjoja matkalla ja onko passi voimassa. Kannattaa muistaa, että monissa kaukomaisten kohteissa passin tulee olla voimassa kuusi kuukautta matkalta paluun jälkeen. Jokaisella matkustajalla on oltava oma passinsa, jonka voi hankkia jo pienellekin vauvalle. Vaatimukset muille asiakirjoille vaihtelevat maittain ja riippuvat kansalaisuudesta. EU maissa matkustettaessa ei tarvitse viisumia, mutta muualle maailmaan mentäessä tulee matkustajan itse varmistaa kohdemaan viisumintarve. Tietoja löytyy mm. internetistä. Viisumihakemukset tehdään

kunkin maan edustuston kautta. Viisumintarve tulee selvittää hyvissä ajoin ennen matkaa, jotta anomukselle jää riittävästi aikaa. Yhdysvaltoihin matkustettaessa haetaan viisumin sijaan ESTA-matkustuluspaa. (Fernández & Lahti 2012, 80-82.)

Kaikista matkustusasiakirjoista, passista ja matkalipuista kannattaa ottaa muutama valokopio mukaan matkalle, siltä varalta, että jokin niistä katoaa. Toinen vaihtoehto on säilyttää skannattu digitaalinen kuvakopio esimerkiksi muistitikulla. (Niinikangas & Ropponen 2013, 104-105.)

3.4 Vakuutukset ja rokotukset

Hyvissä ajoissa ennen matkaa tulee myös ottaa selvää mitä mahdollisia rokotuksia määränpäässä suositellaan. Monet rokotukset tulee ottaa jo paljon ennen matkaa ja mahdollisista tehosterokotuksista kannattaa huolehtia. Suomalaisen neuvolajärjestelmän ansiosta lapsilla on yleensä hyvät peruserokotukset ja vastustuskyky. Jos matkustaa kauemmas, kannattaa lapselle ottaa hepatiitti A ja B –rokotukset. Molemmat ovat melko yleisiä suomalaisten suosimissa kohteissa ja ne leviävät yleensä veden välityksellä. Hepatiitteja vastaan ovat Havrix ja Twinrix –rokotukset. Kohdemaasta riippuen voi tarvita rokotuksia esimerkiksi keltakuumetta vastaan tai malarianestolääkityksen. (Niinikangas & Ropponen 2013, 102.)

Jos matkustaa alle yksi vuotiaan lapsen kanssa, täytyy rokotuksien tarve kartoittaa neuvolassa. Alle 1-vuotiaalle ei ole annettu vielä kaikkia rokotusohjelman mukaisia rokotuksia. Usein rokotusohjelmaa voidaan nopeuttaa, jos perhe ilmoittaa matkastaan ajoissa neuvolaan. Jotkin rokotukset voidaan antaa jo kahden kuukauden ikäiselle vauvalle. (Fernández & Lahti 2012, 89-90.)

Jokaisella matkaanlähtijällä tulee olla matkavakuutus kunnossa. Vakuutusyhtiöstä kannattaa tarkistaa, mitä vakuutus pitää sisällään ja miten korvauspalvelu toimii. Useat matkavakuutukset astuvat voimaan 50 kilometrin päästä kotoa. Kannattaa myös tarkistaa miten pitkälle matkalle vakuutus on voimassa ja tarvitsetko mahdollisen lisävakuutuksen jos olette lähdössä pidemmälle reissulle. Jos sairastutte reissussa tai joku joutuu sairaalahoitoon, voivat kulut olla yllättävän kalliit ilman vakuutusta. Usein isommat lääkärilaskut ja sairaalahoito voidaan laskuttaa suoraan vakuutusyhtiöltä, jos asioit vakuutusyhtiön suosittelulla lääkäriasemalla. Kannattaa kuitenkin varautua maksamaan lasku ensin itse ja hakea

myöhemmin korvauksia vakuutusyhtiöltä. Matkalla kannattaa olla mieluummin yli- kuin alihuolettava. Esimerkiksi koiran tai kissan purema on hyvä käyttää lääkärissä vaikka ensisilmäyksellä vaikuttaisi, ettei tarvetta ole. (Niinikangas & Ropponen 2013,102-103.)

3.5 Pakkaaminen

Matkatavaroita saa yleensä olla lentoyhtiöstä riippuen 20-23kg (Niinikangas & Ropponen 2013, 65). Esimerkiksi Finnairin lennoilla sylilapsella (0-2v.) ja lapsella, jolla on oma istumapaikka, saa olla omaa matkatavaraa 23kg, matkarattaat sekä turvaistuin. Matkatavaramääräykset kannattaa tarkistaa aina lentoyhtiön sivuilta. Finnairilla käsimatkatavaraa saa olla aikuisella sekä lapsella 8kg, mutta sylilapsella ei saa olla omia käsimatkatavaroita. Matkustamoon saa ottaa käsimatkatavaran lisäksi käsilaukun, pienen kameralaukun, matkalukemista, lastenruokaa sekä päällystakin. Lentoyhtiön säädökset tulee siis ottaa huomioon ennen pakkaamista. (Finnair, 2015.)

Pakkaamalla matkalle oikeat tavarat voit varmistaa matkan onnistumisen ja teet matkasta ylipäänsä mahdollisen. Lasten kanssa pelkkä passi ja hammasharja ei riitä. Riippuu tietenkin minne on matkaamassa, että minkälaisia vaatteita tarvitaan mukaan. Pääsääntöisesti kaukomaiden lämpöön riittää puolet siitä vaatemäärästä mitä kotimaassa tarvitsee. Lapset on kuitenkin suurimman osan ajasta uimapuvussa, joten uima-asuja voi olla useampi mukana. Kaukomaissa myös vaatteiden pesetus on puoli-ilmaista, joten sitäkin kannattaa hyödyntää. Lasten sänkyyn on hyvä pakata froteealusta yöllisiä vahinkoja varten, jottei hotellin omaisuus vaurioidu. (Fernández & Lahti 2012, 76-77.)

Tarvittavan matkatavaran määrä on usein käänteisessä suhteessa lapsen kokoon. Pieni lapsi tarvitsee matkalle muun muassa rattaat ja/tai kantorepun, matkasyöttötuolin, hyttysverkon, sadesuojan ja aurinkosuojan. Oman harkinnan mukaan myös valjaat taaperolle, matkasängyn, turvaistuimen, potan, leluja, ruokailuvälineet, vaippoja ja ruokaa. Vauvalle tarvitaan lisäksi tuttipulloja, korviketta ja ehkä niiden desinfioija sekä purkkiruokaa ja puurojauhetta. Rantalomalle on hyvä pakata mukaan myös aurinkovoiteet, rantalelut sekä auringolta suojaavat vaatteet. Venematkoja suunnittelevan kannattaa pakata pelastusliivit mukaan Suomesta, koska niitä ei välttämättä ole ihan pienille lapsille tai vauvoille. (Mondo 2010, 23-24.)

Kannattaa varautua siihen, ettei kohdemaassa ole välttämättä mitään vauvojen valmisruokaa tai ruokaa, joka kelpaisi nirsolle lapselle. Purkkiruokat on hyvä ottaa mukaan Suomesta, jos kohdemaan ruokakulttuuri on hyvin erilainen. Tämä varmuuden vuoksi, jos ei kohteesta löydy mieleistä vaihtoehtoa. Veteen sekoitettavat puuroaineokset ovat kevyttä viedä mukana ja se on hyvä aamu- ja iltapala. Vedenkeitin löytyy usein hotellista tai sitten miniver-sion voi viedä myös mukana. Sillä on hyvä keittää myös astioidenpesuvesi. Eritoten alle yksivuotiaan lapsen ruokailu on hyvä miettiä jo kotona, sillä vauvanruokavalikoima vaihtelee suuresti maiden välillä. (Vauva 2012, 46.)

Omaan matka-apteekkiin kannattaa pakata ainakin särkylääkettä lapselle, suppoja, nenätippoja, niistäjä, kuumemittari, puhdistusainetta haavoille, laastareita ja sidetarpeita, mieto kortisonivoide, pinsetit, Pebanthen ja käsidesi. (Mondo 2010, 23.) Lisäksi mukana on hyvä olla ripulilääkettä, lapsiystävällinen hyttyskarkoite ja lapsille sopivat aurinkovoiteet. (Fernández & Lahti 2012, 96).

Lentomatkalle kannattaa pakata käsimatkatavaroihin: Nenätipat tai –suihke, juomista, syömistä ja purkkaa mahdollisia nousu- ja laskuongelmia varten sekä puhdistuspyyhkeitä, matkapelejä, pieniä leluja joista ei kuulu ääntä, joka häiritsisi muita matkustajia, puuhakirja, satukirja ja muuta mielenkiintoista tekemistä. Käsimatkatavaroita pakatessa tulee tarkistaa lentoyhtiön matkatavaroita koskevat määräykset sekä miettiä hyvin etukäteen mitä kaikkea lentomatkalla voi tarvita. Käsimatkatavaroihin ei saa pakata esim. saksia, teräviä esineitä, isoja nestemääriä tai muuta vastaavaa.

4 MATKALLA LAPSEN KANSSA

Matkustaminen on nautinnollista ja erittäin avartavaa, kunhan matkaan lähtee avoimin mielin ja etenkin ennakkoluulottomin asentein. Varoitteluista huolimatta matkustelu on kuitenkin turvallista ja turvallisuuteen voit vaikuttaa parhaiten itse. (Matkasuunnittelun opas 2010, 7.) Lomalla vanhemmat eivät ole töissä, jolloin heillä on eritavalla aikaa lapsille. Yhteiseen aikaan kohdistetaan paljon odotuksia. Perhelomalta odotetaan levon ja rentoutumisen lisäksi eri-ikäisiä kiinnostavaa aktiivista toimintaa. Perhelomien lisääntyneeseen kysyntään ovat vastanneet matkanjärjestäjät ja muut toimijat. Lapsiperheiden kohteissa järjestetään toimintaa lapsille ja aikuisille sekä tietenkin myös yhteistä toimintaa. (Arvonen 2004, 207.)

4.1 Lentokentällä ja lentokoneessa

Lentokentällä kannattaa olla hyvissä ajoin eli noin kaksi tuntia ennen koneen lähtöä. Jos lähtöselvitys on mahdollista tehdä internetissä, tämä kannattaa hyödyntää. Isommilla kentillä on yleensä oma lähtöselvitystiski ja turvatarkastus lapsien kanssa matkustaville, joka vähentää jonotusta lapsien kanssa. Esimerkiksi Helsinki-Vantaan lentokentällä tämä tiski on merkitty *Special Passengers* -tekstillä. Lentoyhtiöstä ja rattaiden koosta riippuen rattaat pakataan matkatavaroiden jättämisen yhteydessä ruumaan tai viimeistään lähtöportilla niistä pitää luopua. Rattaille tai vaunuille on hyvä olla oma kuljetuspussi ja ne tulee pakata hyvin, mikäli haluaa niiden säilyvän moitteettomana. Monilla kentillä on lastenrattaita lainaksi. Jos rattaat pitää jättää ruumaan, eikä lentokentällä ole lainata rattaita, kannattaa harkita kantoreppua. Tällöin vanhemman kädet jäävät vapaaksi. (Niinikangas & Ropponen 2013, 62-65.)

Useat isommat kentät tarjoavat aktiviteetteja lapsille. Näitä kannattaa hyödyntää kentällä odottelussa. Tarvittavat matkaeväät kannattaa pakata helposti saataville. Kannettava dvd-soitin, pikkuautot ja muut matka-aktiviteetit ovat hyväksi todettuja. Turvatarkastuksesta saa viedä eväitä ja juomia lapsien tarpeisiin. Joillakin lentoyhtiöillä on saatavana vauvankoppia lentomatikalle, jotka tulee yleensä varata etukäteen. Lähtöselvityksessä kannattaa kysyä

mahdollisia vapaita paikkoja koneessa, jos olisi mahdollista saada lisätilaa perheelle. (Fernández & Lahti 2012, 55-60.)

Sylilapsi (alle 2v.) kiinnitetään nousun ja laskun ajaksi lisäturvavyöllä aikuisen turvavyöhön. Lasten matkustusmukavuutta lisäävät oma pieni peitto ja unilelu. Lentokoneeseen mentäessä kannattaa heti kysyä lisäpeittoa lapselle, koska niitä on usein rajoitetusti. Pitkillä lennoilla on usein monipuoliset viihdejärjestelmät, joista on paljon iloa vauvaa isommille lapsille. Lennolla on usein viileää, joten kaikille kannattaa pukea pitkät vaatteet päälle ja suosia kerrospukeutumista. Nesteytyksestä huolehtiminen lennon aikana on erityisen tärkeää, koska limakalvot kuivuvat nopeasti. Mahdollisiin laskeutumis- ja nousuvaiheen korvaongelmiin kannattaa varautua kuulosuojaimin, purukumin, tutin tai tuttipullon varaamisella lennolle. Kostutetuilla vanutupoilla vuoratut pahvimukit vauvan korvilla voivat myös helpottaa painetta, vaikka harvoin vauvoilla on ongelmia korvien kanssa. Korvakipuun kannattaa antaa Paracetamolia puoli tuntia ennen lentoa. (Fernández & Lahti 2012, 60-62.)

4.2 Liikkuminen kohteessa

Matkalla voi liikkua usein monenlaisilla kulkuneuvoilla sekä kävellen, matkakohteesta riippuen. Vaihtoehtoina voi olla oma-auto, vuokra-auto, taksi, juna, laiva, vene, bussi, moottoripyörä, skootteri, polkupyörä ja muut matkakohteen julkiset kulkuneuvot tai erikoisuudet. Näitä tulee käyttää oman harkinnan mukaan. On myös hyvä miettiä etukäteen, että haluaako viedä mukanaan turvaistuinta, matkarattaita, pelastusliivejä, kantorinkkaa tai kantoreppua, valjaita taaperolle tai turvareppua. Näistä kaikista voi olla apua matkan eri vaiheissa. Jos tiedät matkustavasi kohteessa meriteitse, on omat pelastusliivit hyvä ottaa mukaan vauvalle ja taaperolle, koska näitä ei välttämättä paikanpäältä löydy. (Fernández & Lahti 2012.)

Kantoreppu on miltei välttämätön varuste jos suunnittelet matkaa vauvan tai taaperon kanssa. Se antaa käsille vapauttaa niin lentokentällä kuin museossa. Kevyet ja pieneen tilaan mahtuvat matkarattaat helpottavat kävellen liikkumista kummasti. Kaikki eivät näitä kuitenkaan matkalle ota. Rattaissa lapsi kuitenkin pysyy hyvin menossa mukana, jos hän yleensäkin viihtyy rattaissa. Rattaat muuntuvat tarvittaessa myös päiväunipaikaksi, syöttötuoliksi tai hoitopöydäksi, jos niissä on makuuasentoon menevä selkänöja. (Fernández &

Lahti 2012, 42,72.) Turvavaljaat tai turvareppu ovat hyvä vaihtoehto taaperolle ja vilkkaalle lapselle, jotta hän ei katoa ihmisvilskeessä (Niinikangas & Ropponen 2013, 34).

Taksit ovat useissa maissa varteenotettava vaihtoehto matkustaa, varsinkin kehitysmaissa. Taksilla ajelu on tosin julkista liikennettä kalliimpaa, mutta joskus se säästää aikaa ja hermoja, vaikka ei olekaan ekologisin vaihtoehto. Pidemmällä matkoilla bussi on usein edullisin sekä ainoa vaihtoehto mennä paikasta A paikkaan B. Julkisen liikenteen toimivuus, kunto ja tarjonta tietenkin vaihtelevat maasta riippuen. Kannattaa suosia ilmastoituja busseja sekä junia. Junat ovat yleensä suositeltava tapa matkustaa, koska siellä pystyy tekemään muutakin kuin istumaan. Vuokra-autoa ja moottoripyörää kannattaa harkita sen mukaan millaiset ajotaidot itsellä sekä paikallisilla on. Perheen kanssa auton vuokraus kuskin kanssa on myös yksi vaihtoehto nähdä kohdetta ja nähtävyyksiä. Laivojen ja veneiden kunto riippuu myös paljon kohdemaasta. Lyhyillä etapeilla esim. saarille, ei ole muuta vaihtoehtoa kuin vene. Nämä matkat taitetaan yleensä pikaveneillä tai matkustajalautoilla. (Rantala & Milonoff 2013, 124-129.)

4.3 Ruokailut

Yleensä matkakohteissa ja ravintoloissa on syöttötuoleja pienille lapsille. Nämä kuitenkin voivat olla huonokuntoisia tai varattuja, joten myös oman pieneen tilaan sopivan kankaisen matkasyöttötuolin voi halutessaan ottaa mukaan. Usein lapsille voi ravintolassa tilata maustamatonta tai suolatonta ruokaa lapsen iän mukaan. Ruokailusta voidaan tehdä mukava koko perheen tapahtuma. Vieraalla maalla kuitenkin vallitsee hieman erilainen hygienia- ja bakteeritaso, joten lasten ruokailuun on hyvä kiinnittää huomiota. Kädet tulee pestä useasti sekä tarvittaessa käyttää käsidesiä. Puhdistusliinoja on hyvä kantaa aina mukana. Kannattaa myös kiinnittää huomiota siihen, minkälaisesta paikasta ruokaa tilaa, jotta voi olla varma sen tuoreudesta. Hedelmät ja vihannekset tulee aina kuoria ennen lapselle antamista. (Niinikangas & Ropponen 2013, 89-94.)

Ruokailu ja välipalat on aina hyvä vähän ennakoida, jottei liian kova nälkä pääse yllättämään. Ruokailu voi parhaimmillaan muodostua päivien kohokohdaksi tai pahimmillaan jatkuvaksi painajaiseksi. Hyvin paljon on kiinni siitä, miten monipuoliseen ruokavalioon lapsi on tottunut ja löytyykö kohdemaasta juuri sinun lapsellesi sopivaa ruokaa. Parhaim-

massa tapauksessa lapsesi haluaa innolla maistella uusia makuja ja uusia ruokia, eikä tätä mahdollisuutta kannata haaskata. Pääsääntönä voidaan pitää sitä, että juuri valmistettu, kuuma ja tuore ruoka on yleensä turvallista. Raakoja kananmunia kannattaa välttää Salmonellan takia. Lapsille sopivia ruokapaikkoja ovat yleensä ne, joissa näkee muitakin lapsia syömässä. (Fernández & Lahti 2012, 91-94.)

Alle yksivuotiaan lapsen ruokailua on hyvä miettiä jo etukäteen. Matkakohteesta riippuen, voi vauvanruokatarjonta vaihdella suuresti, erityisesti eksoottisissa kohteissa. Usein myös ulkomaisen vauvanruoissa on lisättynä suolaa ja muita aineita, joita neuvolassa ei suositella. Vauvalle voi kuitenkin tarjota esimerkiksi välipalaksi paikallisia kuorittuja hedelmiä soseena. Varminta on ottaa ainakin jonkin verran tuttuja purkkiruokia sekä korviketta mukaan. (Fernández & Lahti 2012, 113.)

Lapsen riittävästä nesteytyksestä on huolehdittava koko ajan. Huolehdi myös, että koko perhe juo pulloitettua ja puhdasta vettä sekä välttää jääpaloja juomassa, ellei ole aivan varma niiden alkuperästä. Omat kannelliset nokkamukit ja juomapullot on hyvä olla mukana jokaisella. Vanhemman tulee huolehtia, että lapset juovat tarpeeksi. Nestehukka voi tulla yllättävän äkkiä. Pullojen ja mukien tiskaamiseen kannattaa käyttää vähintään viisi minuuttia keitettyä vettä, jolloin bakteerit, virukset ja alkuaineet kuolevat. (Fernández & Lahti 2012, 74-75.)

4.4 Aurinko ja uiminen

Lapset on hyvä suojata aina auringolta ja pitää mahdollisuuksien mukaan varjoisassa paikassa. Turhaa oleskelua suorassa auringonpaisteessa tulee välttää. Ensisijaisesti suojaamiseen paras vaihtoehto on auringonsuojavaatteet, joilla saadaan suojattua lapsia kasvoja, käsiä ja jalkoja lukuun ottamatta. Hattu on hyvä pitää aina lapsen päässä ja paras vaihtoehto tähän on sellainen, joka suojaa myös niskaa ja varjostaa kasvoja. Parhaimpien aurinkosuojavaatteiden suojakerroin voi olla upf 80, kun taas tavallisen t-paidan suojakerroin on upf 5. Rattaissa istuvan lapsen suojaksi on hyvä hankkia aurinkovarjo. Aurinkolaseilla kannattaa suojata lapsen silmiä. (Rautanen 2012.)

Aurinkovoiteen käyttämistä ei suositella alle 2-vuotiaalle, koska haittavaikutuksista ollaan montaa eri mieltä. Mikään ei kuitenkaan ole vaarallisempaa kuin ihon palaminen. Kaikenikäiset lapset tulee suojata tavalla tai toisella. Aurinkovoidetta kannattaa hankkia mahdollisimman isolla suojakertoimella esimerkiksi apteekista, täällä sinua osataan myös neuvoa. Yksi vaihtoehto suojautumiselle on myös UV-suojatut kankaat, joilla lasta voi suojata rat-
taissa, kaukalossa tai kantorepussa. (Fernández & Lahti 2012, 16-18.)

Uiminen on usein niin pienien kuin vähän isompienkin lapsien mieleen, vanhempia unoh-
tamatta. Lomalla uimista voi harrastaa usein hotellin uima-altaalla tai luonnonvesissä. Pie-
nille lapsille on hyvä hankkia UV-suojatut uimapuvut. Uimalelut, erilaiset kellukkeet ja
vesilelut auttavat lapsia viihtymään. Vaippaikäiselle on hyvä varata uimavaippoja tai kes-
touimavaippa vahinkojen välttämiseksi. Vauvauimareiden taas kannattaa välttää vauvan
sukelluttamista hotellin uima-altaalla, koska niiden hygieniataso ei ole Suomen luokkaa.
Vauva usein nielee vettä sukeltaessaan sekä pitää silmiä auki. Lapset on hyvä huuhdella
puhtaalla vedellä uinnin jälkeen, kävi sitten meressä tai altaassa. Kaukomaiden rannoilla
tulee varoa erityisesti aaltoja ja merivirtauksia. Tropiikin maissa makeassa vedessä uimista
ei suositella. (Fernández & Lahti 2012, 104-106.)

4.5 Sairastuminen

Aina sairastumiselta ei voida välttyä, joten siihenkin on hyvä varautua. Oma matka-
apteekki on hyvä ottaa jo kotoa mukaan, sillä sairaan lapsen kanssa ensiavun etsiminen ei
ole mukavaa (kts. pakkaaminen). Yleisimpiä lapsiakin uhkaavia vaaroja ovat vatsataudit ja
erilaiset infektiosairaudet. Tavallisia seuraamuksia bakteerikannan erilaisuudesta ovat ok-
sentelu, ripuli ja kuumeilu. Varsin tavallinen ns. turistiripuli on yleensä vaaraton terveelle
ihmiselle. Tämä voi tulla pelkästä bakteerikannan muutoksesta, joten maitohappobakteere-
ja on hyvä aloittaa syömään ennen matkaa sekä käsiä pestä pitkin päivää. Tarvittaessa
myös käsidesiä voi pitää mukana. (Niinikangas & Ropponen 2013, 114-115.)

Jos lapsi sairastuu kovaan vatsatautiin, on hyvä hankkiutua lääkäriin riittävän ajoissa, jottei
kuivumista pääse tapahtumaan. Yleensäkin ulkomailla, lapsi kannattaa viedä herkemmin
lääkäriin kuin kotimaassa. Useissa turistikohteissa on hyvätasoisia sairaaloita sekä lääkä-
reitä, ympäri maailman. Matkavakuutus tulee olla voimassa kaikilla matkalla olijoilla,

muuten lääkarilasku voi käydä lompakon päälle. Mikäli mahdollista, kannattaa hakeutua kansainväliseen sairaalaan. Sairaalaan voi myös konsultoida Suomalaista lääkäriä, ennen minkään vahvemman lääkityksen aloittamista. Vakuutusyhtiökin voi auttaa tässä asiassa. Sairasta lasta ei välttämättä päästetä lentokoneeseen ja jos näin käy, vakuutusyhtiö korvaa tämän sekä peruuntumisesta aiheutuvat ylimääräiset kulut. (Fernández & Lahti 2012, 95-97.)

4.6 Eläimet

Etenkin kaukomaille ja trooppisiin maihin mentäessä, on erilaisten hyönteisten ja eläimien kirjo suuri. Matkalla on vaikea olla törmäämättä mihinkään, vähintäänkin ärsyttäviin eläimiin. Matkalla kannattaakin muistaa muutama nyrkkisääntö. Trooppisissa maissa nuku aina hyttysverkon alla, se suojelee hyttysten lisäksi muiltakin yllättäviltä vierailta kuten hämähäkeiltä, torakoilta ja tuhatjalkaisilta. Huoneessa ei myöskään kannata säilyttää ruokaa, koska kaikki ruoka kiinnostaa erilaisia ötököitä. Sänky on hyvä tutkia iltaisin, sekä matkalaukut pitää suljettuina. (Rantala & Milonoff 2013, 346.)

Lapsille kannattaa tehdä heti selväksi, ettei kulkukoiriin, kissoihin, liskoihin, hämähäkkeihin, kaloihin tai mihinkään liikkuvaan saa koskea. Kulkukoirilla saattaa olla raivotauti, joka tarttuu niiden puremasta. Tropiikissa myös monet pienet eläimet voivat olla myrkyllisiä, kuten käärmeet, liskot, sammakot ja skorpionit. Sääsket taas voivat levittää mm. malariaa tai denquekuumetta. Paras suoja hyttysiä vastaan on suosia pitkiä vaatteita etenkin iltaisin. Hyönteismyrkky on myös toimiva keino suojautua hyttysiltä, mutta kannattaa tarkistaa sen sopivuus lapsille. (Niinikangas & Ropponen 2013, 116-117.)

Lapset huomaavat usein helposti vessassa vilistelevät torakat, kadulla kävelevät muurahaiset ja ravintolassa seikkailevat liskot. Lasten suhtautuminen näihin pieniin vieraisiin riippuu pitkälti vanhempien asenteesta. Lapset voivat tietenkin ihastella näitä, jolloin voi saada lomasta paljon enemmän irti. Järki on kuitenkin hyvä pitää kädessä ja opettaa heti lapsille, ettei näihin saa koskea. (Fernández & Lahti 2012, 117-118.)

5 TUTKIMUSMENETELMÄT

Ennen tutkimuksen aloittamista on oltava tutkimusongelma, johon lähdetään hakemaan ratkaisua. Tutkimussuunnitelman pohjalta laaditaan kysymykset, joiden avulla saataisiin mahdollisimman tarkoituksenmukainen tieto vastaajilta. Minun tutkimukseni tavoite oli saada vastaajilta tietoa, kokemuksia ja mielipiteitä pienen lapsen kanssa matkustamisesta. Erityisesti siltä kantilta katsottuna, kuinka vanhemmat matkustamisen kokevat. Käytin työssäni kvalitatiivisen ja kvantitatiivisen tutkimusmenetelmän sekoitusta. Tavoitteena oli saada tilastotietoa sekä laadullista tietoa vastaajien omin sanoin kirjoittamana. Monivalintakysymyksiä lisäksi jätin kyselylomakkeeseen hyvin tilaa avoimille vastauksille.

Päätin toteuttaa tutkimuksen kyselytutkimuksena Webropol-ohjelmalla, jonka avulla on helppo sähköisesti kerätä vastauksia internetin välityksellä. Ohjelma tekee vastauksista valmiita diagrammeja, joita voi tarvittaessa muokata omiin tarpeisiinsa sopiviksi. Webropol oli loistava työkalu ja apu kyselytutkimukseni toteutuksessa, vastauksien keruussa ja tulosten analysoinnissa.

5.1 Kyselylomakkeen laatiminen

Ennen lomakkeen laatimista mietin asioita, joihin haluaisin saada vastauksia. Aluksi mietin tosiasioita koskevia kysymyksiä kuten lasten ikää ja matkakohdetta. Seuraavaksi yritin pohtia tietämystä koskevia kysymyksiä, joihin vastaajilla on se oma koettu tieto. Tämän jälkeen mietin kysymyksiä koskien vastaajien mielipiteitä ja asenteita. Viimeisenä kyselylomakkeella on avoimet kysymykset. Lähtökohtana oli selvittää vastaajien olemassa olevia tietoja, motiiveja ja asenteita matkustamista kohtaan. Kyselylomake löytyy opinnäytetyöstä (LIITE 1).

Tavoite oli, että kysymyksiä ei tule yli viittätoista, jottei kyselylomakkeesta tulisi liian pitkä ja vastaajalta paljon aikaa vievä. Kaikkiin kysymyksiin ei myöskään ollut pakko vastata, jotta vastaaja voi tarvittaessa hypätä yli jos ei osaa tai halua vastata johonkin. Ennen kyselylomakkeen julkaisemista testasin sitä muutamalla koevastaajalla, jotta pystyin arvioimaan onko saatava tieto tarkoituksenmukaista sekä samalla opettelin tulkitsemaan vastauk-

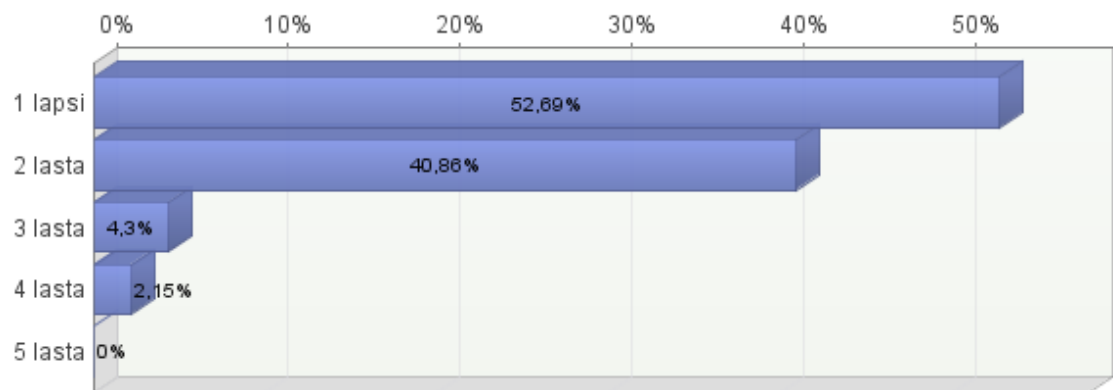
sia. Halusin myös varmistaa koevastaajien avulla, että kysymyksen ovat selkeitä ja kaikille ymmärrettävässä muodossa.

5.2 Kyselyn toteuttaminen

Päätin toteuttaa kyselyn linkin avulla, jonka lähetin vastaajille henkilökohtaisesti. Laitoin ennakkokyselyn aiheesta erääseen ryhmään, johon sain mukavasti vastauksia. Lähetin linkin henkilökohtaisesti niille, jotka ilmaisivat kiinnostuksensa vastata tutkimukseeni. Linkki oli auki kaksi viikkoa kesäkuussa 2014, jonka aikana sain 93 vastausta. Tavoitteeni oli 100 vastausta, joten olen tulokseen tyytyväinen. Suurin osa vastauksista tuli ensimmäisten päivien aikana. Lähes jokainen oli vastannut kaikkiin kysymyksiin. Yllättävän paljon sain avoimia vastauksia, mikä kertoo vastaajien motivoituneen kyselylomakkeen täyttämiseen. Keskimääräinen lomakkeen täyttämisaika oli laskurin mukaan 15-20 minuuttia.

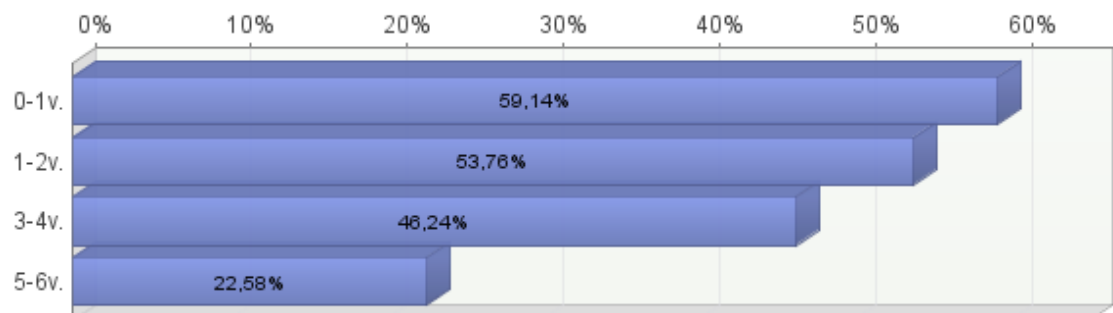
6 TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimustulokset esitetään tässä työssä kaavioiden avulla, joista näkee selkeästi vastausjakauman prosentteina. Tekstissä olen kertonut vastaajien määrän kaavioissa olevien prosenttien takaa. Kaaviot etenevät järjestyksessä kyselylomakkeen mukaisesti. Vastauksia kyselyyn saatiin yhteensä 93, joista suurin osa on vastannut kaikkiin kysymyksiin. Kysely koski matkustamista alle kouluikäisten lasten kanssa ulkomailla.

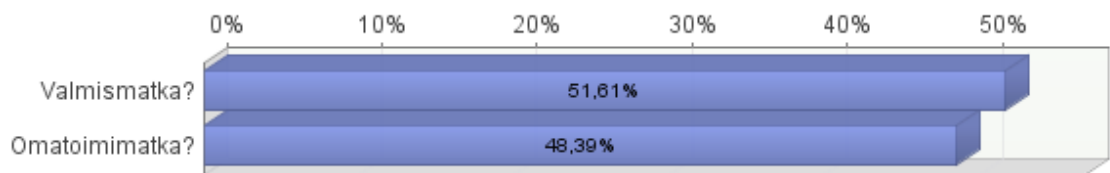
KUVIO 1. Pienten lasten lukumäärä matkalla (vastaajia 93)

Ensimmäisessä kysymyksessä selvitettiin monenko lapsen kanssa vanhemmat ovat olleet matkalla. Suurin osa kyselyyn vastanneista oli matkustanut yhden tai kahden lapsen kanssa. Vastanneista 49 oli matkustanut yhden lapsen kanssa, 38 kahden lapsen kanssa, neljä kolmen lapsen kanssa ja vain kaksi neljän lapsen kanssa.

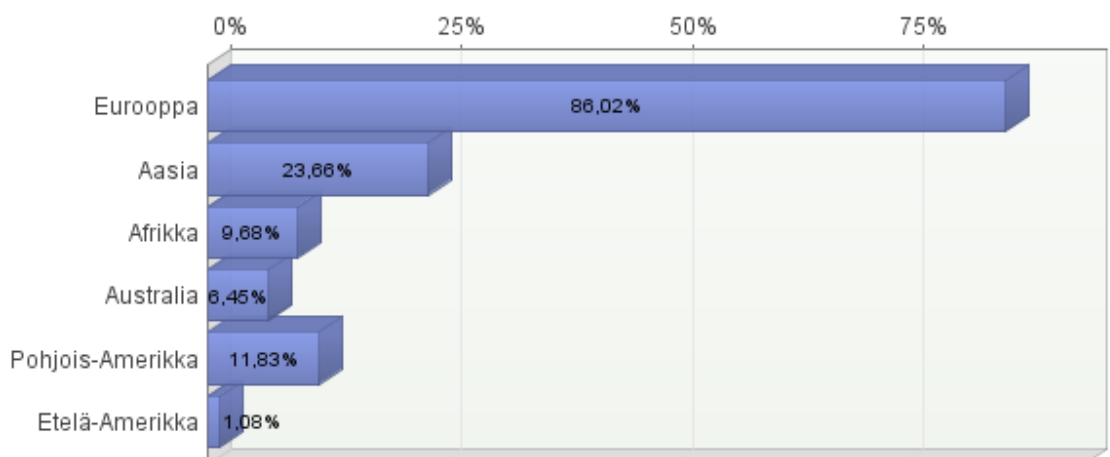
KUVIO 2. Lasten ikä (vastaajia 93)

Tässä kysymyksessä vastaaja pystyi valitsemaan halutessaan useamman vaihtoehdon. Vastajaista 55 oli matkustanut 0-1 -vuotiaiden lasten kanssa, joka on 59% vastanneista. 1-2-vuotiaiden kanssa oli matkustanut 50, 3-4 -vuotiaiden kanssa 43 ja 5-6 -vuotiaiden kanssa 21 vastanneista. Jotkut vastaajista ovat voineet valita kaikki ikäryhmät, mikäli heillä on useamman matkan kokemus tai matkalla on ollut usean ikäisiä lapsia. On hyvä ottaa huomioon, että suurimmalla osalla vastaajista on ollut mukanaan 0-4 -vuotiaita lapsia, joten tutkimustulokset peilautuu enemmän tähän ikäryhmään.

KUVIO 3. Oliko matka omatoimi- vai valmismatka (vastaajia 93)

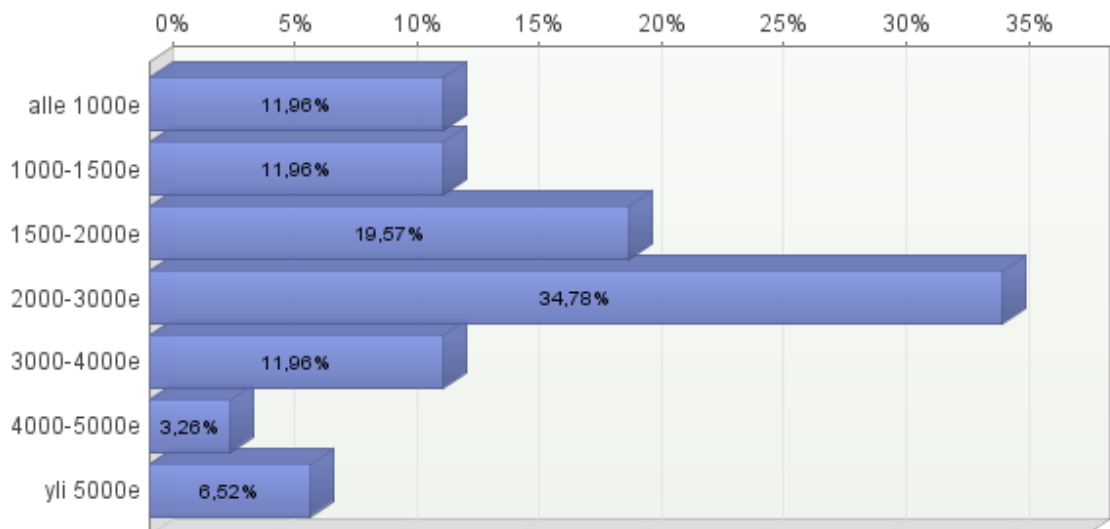
Kolmannen kysymyksen vastausjakauma meni melkein tasan. Vastajaista 48 on ollut valmismatkalla ja 45 omatoimimatkalla. Tulos on mielenkiintoinen, sillä ennakko-oletus lasten kanssa matkustamisesta olisi kallistunut valmismatkojen puolelle. Positiivinen yllätys oli, että melkein puolet vastanneista lapsiperheistä on jo valinnut omatoimimatkan omaksi matkustusvaihtoehdokseen. Tämänkin tutkimuksen mukaan omatoimimatkojen suosio on lisääntynyt myös lapsiperheissä.

KUVIO 4. Matkakohde (vastaajia 93)

Tähän kysymykseen pystyi valitsemaan yhden tai useamman vaihtoehdon, joten osa perheistä on matkustanut sekä Euroopassa että muualla maailmassa. Vastaajista 80 eli 86% oli matkustanut lasten kanssa Euroopassa. Aasiassa matkustaneita oli 22, Pohjois-Amerikassa 11, Afrikassa yhdeksän, Australiassa kuusi ja Etelä-Amerikassa yksi perhe. Aasia on nostanut suosiotaan Euroopan rinnalla kohdemaanosana. Eurooppa on kuitenkin vielä suosituin kohde lyhyiden lentomatkojen, halpojen matkapakettien ja hygienia-atomonsa vuoksi.

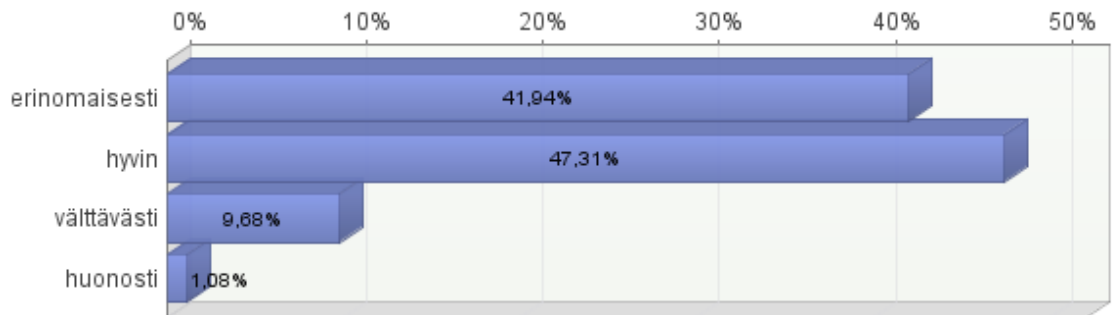
Seuraavassa kohdassa kysyin maan tai maat, joissa vastanneet ovat matkustaneet. Vastaajia oli 93. Tähän kysymykseen oli avoin vastaus. Osalla vastaajista oli yksi maa ja osalla useampia. Jälkikäteen mietittynä olisin voinut laittaa muutaman yleisimmän maavaihtoehdon ja jättää tilan myös avoimille vastauksille. Näin olisi ollut helpompi laskea maita, jotka ovat suosituimpia. Laskin maat tukkimiehenkirjanpidolla. Vastaajista 44 oli käynyt Espanjassa, joka sai tässä tutkimuksessa eniten kävijöitä. Seuraaville sijoille kävijämäärältään pääsivät Kreikka 33, Ruotsi 26, Turkki 22, viro 20 ja Thaimaa 12 lapsiperhettä vastanneista. Italia, Bulgaria, Israel, Portugali ja Egypti saivat myös osansa lapsiperheistä. Listalla näkyi myös mm. Jordania, Kanada, Australia, Uusi-Seelanti, Gambia, Indonesia ja Malesia, jotka olivat keränneet yhdestä viiteen vastaajaa.

KUVIO 5. Arvio toteutuneesta matkabudjetista (vastaajia 92)

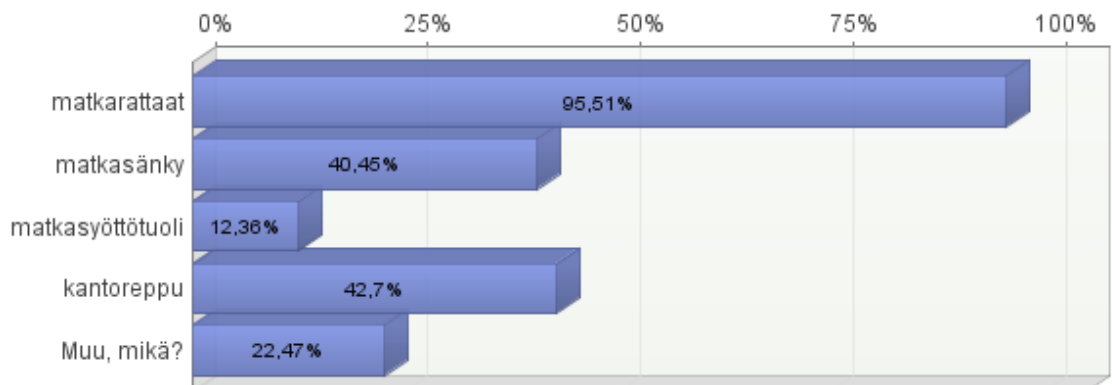
Kyselylomakkeen seuraavassa kysymyksessä selvitettiin toteutunutta matkabudjettia. Kuvio 5 näkee vastaajien arvio käytetystä summasta. Tarkennuksena kysymyksessä oli, että budjetti sisältäisi matkat, majoituksen ja ruuat. Perheistä 11 ilmoitti matkabudjetiksi

alle 1000e. Samoin 11 ilmoitti käyttäneensä 1000-1500e. Vastanneista 18 käytti matkallaan 1500-2000e kun taas 32 ilmoitti käytetyksi rahamääräksi 2000-3000 euroa, joka oli 35% vastanneista. 3000-4000e meni 11 perheellä ja 4000-5000 kolmella perheellä. Yli 5000 euroa meni kuudella perheellä. Tämä kertoo lähinnä siitä, että paljonko suomalainen lapsiperhe käyttää keskimäärin rahaa ulkomaanmatkaan. Käytettyyn summaan vaikuttaa tietenkin hyvin monet asiat, joista päällimmäisenä nousee mieleen matkakohde.

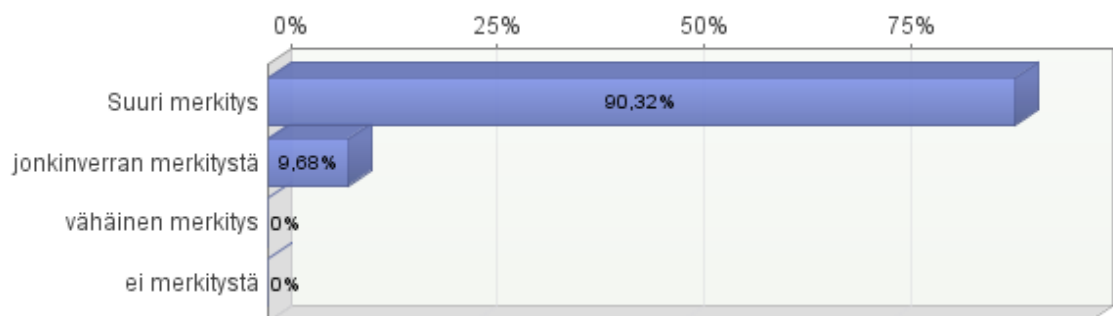
KUVIO 6. Meno- ja paluumatkan sujuminen lasten kanssa (vastaajia 93)

Kuvioista 6 näkee kuinka hyvin matkat on sujuneet lasten kanssa. Valtaosa vastasi erinomaisesti tai hyvin. Erinomaisesti 39 vastaajaa ja 44 vastasi matkan sujuneen hyvin. Välttävästi yhdeksällä vastaajalla ja vain yksi vastaaja koki matkan menneen huonosti. Tämä on positiivinen ja motivoiva tilasto matkaa suunnitteleville perheille, koska yleensä juuri lentomatkoja jännitetään ja mietitään eniten. Hyvin suurella todennäköisyydellä matkat sujuvat hyvin jos vanhemmat ovat varautuneet kaikkeen.

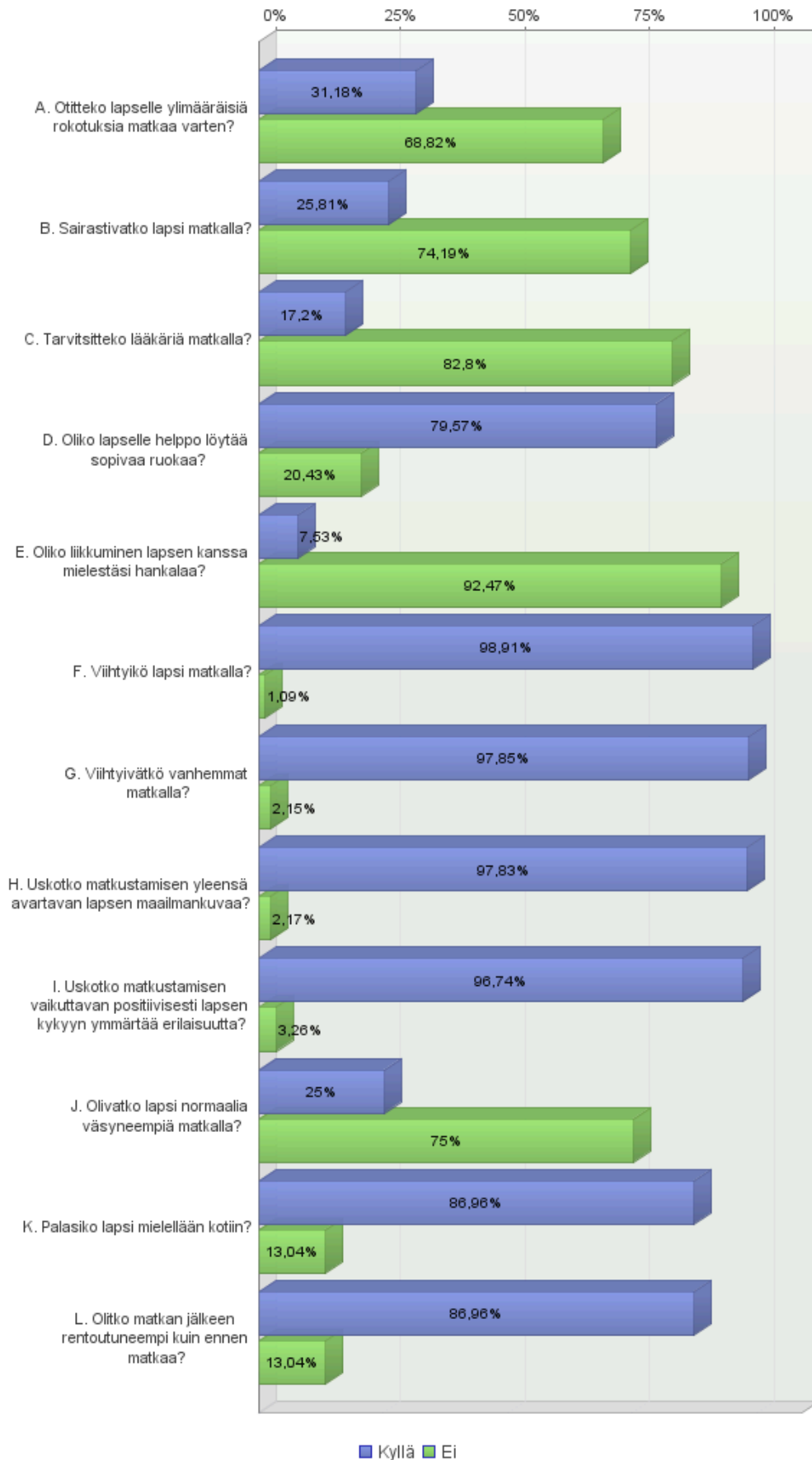
KUVIO 7. Mitä apuvälineitä käytitte matkalla jos käytitte (vastaajia 89)

Tässä kysymyksessä pystyi valitsemaan useita vaihtoehtoja sekä jättämään oman avoimen kommentin apuvälinen tarpeellisuudesta. Lisäksi jokaisen vaihtoehdon jälkeen oli mahdollista kirjoittaa omin sanoin, kokiko kyseisen apuvälineen tarpeelliseksi. Vastaajista 95% eli 85 perhettä ottivat matkarattaat mukaan matkalle ja kokivat niiden olevan tarpeelliset erityisesti pienillä lapsilla. Osa vastaajista sai rattaat lainaan myös paikanpäältä. Vastaajista 36 perhettä käyttivät matkasänkyä matkallaan. Monet ilmoittivat matkasängyn kuuluvat hotellivarustukseen. Sängyn tarve riippuu tietenkin paljon lasten iästä. 11 perheellä oli mukanaan matkasyöttötuoli. Muutama koki sen tarpeelliseksi hotellihuoneessa ja muutama ilmoitti, ettei se ole välttämätön. Syöttötuoli löytyy yleensä aina ravintoloista. Kantoreppua käytti 38 perhettä. Monet kokivat sen jopa välttämättömäksi pienen lapsen kanssa, osalla se taas jäi täysin käyttämättä. Avoimissa kommentteissa kantoreppua keuhuttiin lentokentällä toimivaksi sekä paikoissa joihin rattailla on huono mennä. Osa koki kantorepun liian kuumaksi lämpimissä maissa. 20 perhettä antoi avoimen kommentin muista apuvälineistä. Tässä kohtaa esille nousi mm. turvavaljaat, kantorinkka, turvaistuin, kaukalo ja kantoliina.

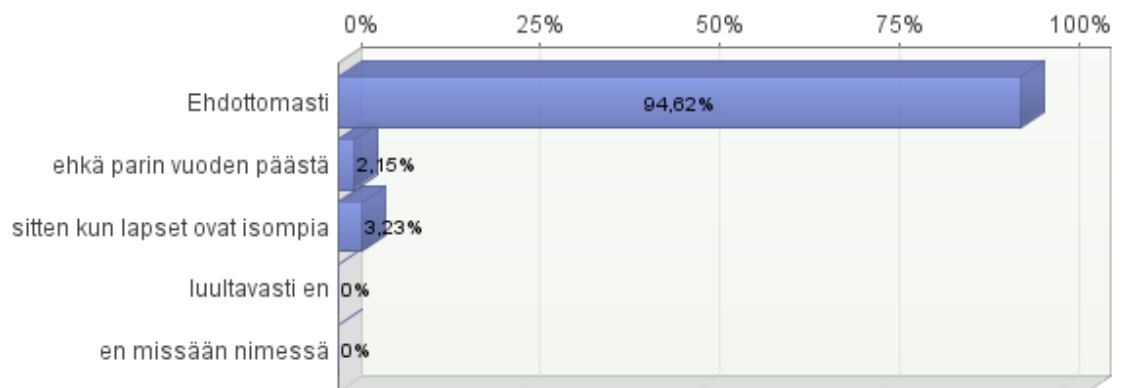
KUVIO 8. Vanhempien asenteen merkitys matkan onnistumiselle (vastaajia 93)

Lasten kanssa matkustaminen on myös asennekysymys kuten kuviosta 8 näkee. 84 vastaajaa on sitä mieltä, että vanhempien asenteella on suuri merkitys matkan onnistumisen kannalta. 10 vastaajaa on sitä mieltä, että sillä on jonkin verran merkitystä. Kukaan ei ole sitä mieltä, että asenteella ei olisi merkitystä tai merkitys olisi vähäinen.

KUVIO 9. Matkan onnistumisesta

Kuviosta 9 näkee useita kysymyksiä, joihin on vastattu kyllä tai ei. Vastaajista 29 on ottanut ylimääräisiä rokotteita matkaa varten, 64 ei ole ottanut. Lapset ovat sairastaneet 24:ssä perheessä ja 69 on vastannut, ettei lapsi ole sairastanut. Lääkäreitä on matkalla tarvinnut 16 ja 77 on pärjännyt ilman lääkäreitä. 74 perhettä on löytänyt lapselle helposti ruokaa ja 19 on kokenut oikeanlaisen ruoan löytymisen haastavammaksi. Vastaajista 7 on ollut sitä mieltä, että lasten kanssa liikkuminen on ollut hankalaa, kun taas 86 on vastannut ettei hankaluuksia ole ollut. 91 perhettä ilmoittaa lapsen viihtyneen matkalla ja vain yksi lapsi ei ole viihtynyt. Vanhemmista taas 91 on viihtynyt matkalla, kun kaksi ilmoittaa ettei ole viihtynyt. 90 vastaajaa uskoo matkustamisen avartavan lapsen maailmankuvaa ja kaksi on sitä mieltä, että se ei avarra. 89 vastaajaa uskoo matkustamisen vaikuttavan positiivisella tavalla lapsen kykyyn ymmärtää erilaisuutta, kun taas kolme ei siihen usko. Perheistä 23 ilmoittaa lasten olleen matkalla normaalia väsyneempiä ja 69 ei ole huomannut normaalista poikkeavaa väsymystä. 80 vastaajaa sanoo lapsien palanneen mielellään kotiin ja 12 lasta on palannut vähemmän mielellään. 80 vastaajaa kokee olleensa loman jälkeen rentoutuneempi kuin ennen lomaa ja 12 vastaajaa ei näin ole kokenut. Todettakoon, että yleisesti ottaen matkalla viihtyvät sekä lapset että aikuiset.

KUVIO 10. Lähtisitkö uudelleen matkalle lasten kanssa (vastaajia 93)

Kuvio 10 näyttää prosentit vanhempien aikomuksista lähteä uudelle lomalle lastensa kanssa. 88 vastaajaa eli 95% vastaajista on ehdottomasti lähdössä uudelle matkalle lastensa kanssa. Kaksi vastaajaa uskoo lähtevänsä ehkä parin vuoden päästä. Kolme vastaajaa on sitä mieltä, että vasta sitten kun lapset ovat isompia.

Viimeisessä kysymyksessä kysyin vastaajien omia mielipiteitä, kommentteja ja lisätietoja koskien aikaisempia kysymyksiä. Vastanneista 82 vastasi näihin kysymyksiin. Avoimia

vastauksia sain runsaasti, joten mainitsen tässä muutamia esille tulleita asioita. Ensimmäisessä kohdassa kysyin kommentteja ja kokemuksia liittyen lasten ikään ja matkakohteeseen. Tutkimuksessa tuli useampaan kertaan ilmi, ettei lomalle kannata suunnitella liikaa tekemistä etukäteen, eikä liian nopealla aikataululla, vaan antaa tilaa spontaaneille ideoille tilanteen mukaan. Lapsen ehdoilla matkustaminen oli useamman perheen mielestä tärkeintä mutta asenne ratkaisee. Kohteesta saattaa jäädä paljon näkemättä pienen lapsen kanssa. Yhdessä kommentissa kävi ilmi, että alle vuoden ikäisen kanssa matkustaminen oli ollut helppoa ja 1-2-vuotiaan kanssa oli vaikeampi vaihe, koska lapsi ei pysynyt hetkeäkään paikallaan. Kahden vuoden jälkeen tilanne on taas helpottanut. Useampi mainitsi vauvan kanssa matkustamisen helpoksi.

Erään vastaajan mielestä matkailu on aina irtiotto arjesta, koska lomalla ei tarvitse siivota, pyykätä, laittaa ruokaa tai murehtia työasioista vaikka muuten päivärytmit pyöriikin myös lomalla. Toinen vastaaja kertoo itse matkustaneen paljon lapsena ja kokenut sen rikastuttaneen elämää, joten hän haluaa tarjota omille lapsilleen saman mahdollisuuden. Erittäin monet vastaajista kehuvat kuinka lapset huomioidaan hyvin ulkomailla ja lapsi on heille tärkeä asiakas. Lasten vastaanotto esim. ravintolassa on yleensä lämmin ja henkilökunta kiinnittää paljon huomiota lasten viihtymiseen. Yhden vastaajan mielestä ei ole merkitystä onko lapsi vauva, taapero, isompi lapsi tai mikä on matkakohde. Tärkeintä hänen mielestään on se, miten asennoituu matkaan ja miten valmistautuu siihen etukäteen. Toisen vastaajan mielestä helpoin on lähteä all inclusive kohteeseen, mutta se on tylsin vaihtoehto.

Toisessa kohdassa kysyin vastaajien mielipiteitä, asenteita ja kokemuksia liittyen apuvälineiden käyttöön, lentomatkaan ja vanhempien asenteeseen. Erittäin monilla matkarattaat osoittautuivat tärkeiksi matkakumppaneiksi. Yksi vastaaja ilmoittaa itse olevansa aina väsynyt loman jälkeen ja kotiin palattua väsyttää. Yhden vastaajan mielestä lapsen temperamentti on suurin tekijä matkan onnistumiselle, jos lapsi on helposti turhautuvaa ja hermostuvaa sorttia, niin oma asenne ei enää auta, eikä paljon mikään muukaan. Pitkiä hermoja ja rauhallisuutta vaaditaan vanhemmilta, useammassa vastauksessa. Aikuisen on kuitenkin oltava lapselle esimerkkinä, eikä missään nimessä kannata hermostua, sillä se tarttuu helposti lapseen. Turha stressi on syytä jättää kotiin. Useammat vastaajat kehuvat lentomatkan onnistuneen, jos vanhemmat ovat varautuneet etukäteen hyvin, jotta lapselle on aktiviteetteja ja välipaloja tarpeeksi. Totta kai vastoinkäymisiäkin välillä tulee kaikesta huolimatta.

Eräs vastaaja kertoo muuttaneensa matkan laatua lapsen tullessa mukaan pariskunnan matkoille. Aikaisemmin he eivät viettäneet löhöilylomia vaan kiertelivät paljon kohdetta ja olivat kokoajan liikkeellä. Lapsen kanssa se ei ole enää tuntunut mielekkäältä, joten vauhtia on hidastettu. Toinen vastaaja sanoo, että 1-3-vuotiaan kanssa matkustaminen lentokoneessa on kaikkein haastavinta. Vanhempien positiivinen asenne ja turha hermoilu mainittiin näissäkin vastauksissa.

Kolmannessa kohdassa kysyin matkakertomuksia, mielipiteitä ja kokemuksia pienen lapsen kanssa matkustaessa ulkomailla. Näihin kaikkiin kolmeen avoimeen kysymykseen tuli reilusti vastauksia, vaikka kysymykset ovat hyvin samantapaisia ja toisiinsa liittyviä. Eräs vastaaja on sitä mieltä, että Suomi on ainoa maa maailmassa, jossa inhotaan lapsia. Useassa vastauksessa onkin tullut ilmi, että ulkomailla lapset huomioidaan erittäin hyvin, heitä arvostetaan ja lapsiperheitä ymmärretään. Useampi vastaaja kertoo lasten nauttivan matkalla erittäin paljon. Yksi vastaaja sanoo lasten nauttivan juuri pienistä asioista ja sitä on vanhempien ilo katsella. Eräs vastaaja taas ihmettelee suuresti vanhempia, jotka eivät matkusta lasten kanssa siksi, että se olisi haastavaa. Oma asenne pitää vaan muuttaa lapsiperheen matkailuun sopivaksi.

Yhden vastaajan mielestä lapselle on rikkaus päästä ulkomaille ja nähdä elämää kotipihan ulkopuoleltakin. Toinen vastaaja kertoo matkustavansa usein myös yksin lapsiensa kanssa miehen jäädessä kotiin. Heillä äiti nauttii matkustelusta enemmän, joten heille tämä järjestely on sopiva. Eräs vastaaja ei enää lähtisi liian kuumaan maahan lapsen kanssa eikä myöskään pienen vaativan lapsen kanssa. Muutamilla vastaajilla on lapsi sairastanut reissun aikana, mutta lääkärikäynnit ovat sujuneet hyvin ja hoito on ollut loistavaa. Jokaisen on hyvä muistaa matkavakuutus, sillä laskut voivat olla isoja.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tutkimustulokset antavat lähes yksimielisen vastauksen siihen, että pienten lasten kanssa matkustaminen koetaan positiivisena asiana ja vanhemmat haluavat kannustaa perheitä matkailuun lasten kanssa, lasten iästä riippumatta. Kaikki vastaajat ovat samaa mieltä siitä, että vanhempien asenteella on merkitystä matkan onnistumisen kannalta. Tutkimuksessa selvisi, että monet perheet matkustavat lasten kanssa vauvasta asti ja monet kokivat juuri vauvan kanssa matkailun helpommaksi kuin liikkuvan lapsen kanssa. Haastavimmaksi iäksi mainittiin 1-3 -vuotias lapsi, mikä on ihan ymmärrettävää lapsen kehitystä ajatellen.

Lapsiperheistä noin puolet valitsee matkailumuodoksi valmismatkan ja puolet omatoimimatkan. Molemmissa vaihtoehtoissa on omat hyvät puolensa. Tähän kyselyyn vastanneista valtaosa valitsi matkakohteeksi Euroopan ja seuraavaksi eniten matkustettiin Aasiaan. 93 vastaajan otannalla eniten matkoja tehtiin Espanjaan ja toiseksi eniten Kreikkaan. Molemmat kohteet koettiin hyväksi ja turvalliseksi lapsien kanssa. Yhä useampi kuitenkin uskaltuu matkustamaan lasten kanssa myös pidemmän matkan päähän sekä kokeilla uusia matkakohteita. Suurimmalla osalla lentomatkat sujuivat hyvin ja vain alle yhdeksän vastausta viittasi välttävään lentomatkkaan.

Keskimäärin 1-2 lapsen perhe käytti matkaan rahaa 2000-3000e, johon sisältyi matkat, majoitus ja ruuat. Budjettiin vaikuttaa tietenkin eniten se, mikä on matkakohde, matkan pituus, majoituksen taso ja matkakohteen yleinen hintataso. Muutamat selvisivät alle tuhannella eurolla ja muutamilla meni yli viisituhatta euroa. Ahkerimmin matkalla käytettiin matkarattaita apuvälineenä, jotka suurin osa vastaajista koki tarpeellisiksi. Neljäsosalla lapsi oli sairastunut reissussa mutta hoidon laatua kehuttiin useammassa avoimessa kommentissa. Kolmasosa oli ottanut ylimääräisiä rokotuksia matkaa varten. Tutkimuksessa kävi selvästi ilmi, että lapset sekä vanhemmat viihtyivät matkalla kahta poikkeusta lukuun ottamatta. 95 % vastaajista lähtisi ehdottomasti uudelleen matkalle lasten kanssa ja vain 5 % lähtisi vasta sitten kun lapset ovat isompia.

Tämä oli ensimmäinen tekemäni kyselytutkimus. Aloittelijana olen oikein tyytyväinen Webropol- ohjelmaan, joka on mielestäni helppokäyttöinen ja helposti opittavissa. Tietenkin olisin paljon viisaampi, jos tekisin toisen tutkimuksen. Jälkikäteen mietittynä muotoili-

sin jotkin kysymykset paremmin ja mieltisin vähän etukäteen sitä, että kohdistuuko kysely vastaajan tiettyyn matkaan vai kaikkiin matkoihin ja miten se tulisi ilmi kysymysmuodoissa sekä analysoinnissa. Osaan kysymyksiin saattoi olla vaikea vastata jos matkoja oli ollut useampia. Yksi kysymys olisi voinut olla se, kuinka useasti olet matkustanut pienten lasten kanssa.

Aihetta kohtaan minulla pysyi mielenkiinto koko työnteon ajan, koska aihe on omassa elämässäni ajankohtainen. Helpoin ja mielenkiintoisin osuus oli minun mielestäni tutkimustulosten analysointi, jonka kirjoitinkin lyhyessä ajassa. Teoriaosuuden kirjoittaminen vei eniten aikaa osittain siksi, että hyviä lähteitä oli vain kaksi tai kolme. Tietoa aiheesta löytyy netistä paljon mutta kirjallisuudesta vähän. Kyselylomakkeen kysymysten miettiminen oli taas omanlaisensa projekti tässä työssä mutta haastavinta minusta oli ajan käyttö sekä oman ajan löytäminen pienen lapsen ja muiden opiskelujen ohella. Pidinkin välissä useamman kuukauden luovan tauon, jonka jälkeen viimeinen loppurutistus sujui hyvin.

Ennen työn palautusta ehdimme toteuttaa myös Thaimaan matkamme 1-vuotiaan poikamme kanssa, joka sujui loistavasti. Olimme kauniissa ja rauhallisessa Khao Lakissa, jota voin suositella kaikille rauhaa rakastaville. Matka oli valmismatka. Pitkät lennot eivät juuri paremmin olisi voineet mennä vilkkaan lapsen kanssa, joka yleensä juoksee paikasta toiseen koko aika. Muutama normaali ja lyhyt huutokohtaus lennoilla tuli, niin kuin kotonaakin, kun ei saanut jotakin tehdä. Poika nukkui puolet lennoista ja loppuajan pysyi lelujen ja kirjojen kanssa meidän sylissä. Emme päästäneet lasta lentokoneen käytäville juoksemaan, joten hän ei sinne osannut juurikaan haluta. Nousut ja laskut eivät myöskään tuottaneet minkäänlaisia vaikeuksia. Niiden aikana napostelimme välipaloja ja juotimme lasta, jotteivät korvat mene lukkoon. Tulomatalla lapsi nukkui nousun ja laskun. Menolento oli yöllä ja paluulento päivällä. Lapsi nukkui meidän sylissä makuupussissa, jossa häntä oli helppo tarvittaessa siirrellä. Ahdasta meillä välillä oli, varsinkin ruoka-aikoina mutta hyvin niistäkin selvittiin mielikuvituksen avulla. Meillä meni matkoihin liittymälentoineen ja bussikultetuksineen 24 tuntia suuntaansa, kotiovelta hotellille ja päinvastoin. Aikaero tasoittui yllättävän nopeasti ihan itsestään, koska lennoilla lapsen unet jäivät lyhyiksi normaaliin yöuneen verrattuna.

Pysyimme kaikki terveinä matkan ajan, emmekä olleet mitenkään ylihygieenisiiä vaan elimme samalla tavalla kuin kotona. Lapselle oli mukana omat nokkamukit, kertakäyttövä-

lineet, vaipat, maitojauheet, perunamuusijauhe, muutamat valmisruoat ja valmispuurot. Näiden tilalle mahtui hyvin ostokset tulomatalla. Perunamuusijauhe pelasti meidät moneksi päivänä, jos lapsi ei halunnut syödä paikallista ruokaa. Lisäsimme siihen vain ravintolasta tilattua jauheliha- tai kanakastiketta. Iltaisin syötiin valmispuuroa. Hotellin aamupalalla lapsi söi parhaiten tuoreita hedelmiä maustamattoman jugurtin kanssa sekä nakkeja ja tomaatteja. Välipalalla maistui baanani, jogurtti ja murot maidon kanssa. Niitä löytyi helposti jokaisesta kaupasta. Varsinaisia lastenruokia emme kyllä löytäneet ainakaan lähialueelta. Joitakin hedelmäsoseita löytyi kalliiseen hintaan. Lapsen ruokavalio oli matkan ajan melko samanlainen. Jonkin verran hänelle maistui paikallinen paistettu riisi ja pasta. Vaippoja löytyi kaupoista ja niiden hinta vaihteli reilusti. Vaipat oli pakattu kolmen kappaleen paketteihin ja hinta oli sama kuin Suomessa, monissa kaupoissa kylläkin reilusti kalliimpia.

Eniten matkalla tarvitsi lapselle t-paitoja, shortseja, kevyttä lakkia ja sandaaleita. Suojakerrotoimella varustettuja uimavaatteita meillä oli kaksin kappalein, jotta toiset ehtivät kuivua uintien välillä. Uimatossut oli ehdottoman hyvät altaalla ollessa ja hietikolla. Maa oli niin kuuma, ettei siinä pystynyt ilman kenkiä kävelemään. Olin ihan turhaan pakannut mukaan pitkiä vaatteita, koska ei niitä pystynyt siinä helteessä käyttämään, vaikka ovatkin ensisijainen suoja pienelle lapselle. Pahimman päiväpaisteen aikaan poika yleensä nukkui päiväunia huoneessa. Rasvasimme aamuisin paljaaksi jäävät jalat ja käsivarret apteekista ostetulla lasten aurinkovoiteella, jossa oli suojakerroin 50.

Paikalliset olivat äärettömän lapsirakkaita ja esikoisemme saikin kaikkien huomion matkalla. Banaaneja meidän ei tarvinnut ostaa, koska hierojatädit ja ravintoloiden henkilökunta antoi niitä aina pojalle. Kaupasta poika sai lelujakin ilmaiseksi, koska ”kaupantädit” olivat niin haltioissaan lapsesta. Sattuipa pari kertaa niinkin, että poika oli kiukkuinen ravintolassa ollessamme ja tarjoilijat tulivat viihdyttämään poikaa sekä veivät hänet leikkimään. Samoin hotellin henkilökunta ja muutkin turistit, muutamia suomalaisia lukuun ottamatta, tulivat aina leikittämään lasta sekä tervehtivät iloisesti. Poika nauroi ja vilkutti loppulomasta jo kaikille, jotka hänelle huomiota antoivat.

Lapsi viihtyi parhaiten altaalla sekä kärryjen kyydissä, kunhan kärryt pidettiin liikkeellä. Kävimmekin uimassa pari kertaa päivässä ja iltaisin kiertelimme lähialueita rattailla. Välillä ajelimme myös taksilla paikasta toiseen ja kävimme katselemassa maisemia vähän kau-

empanakin. Ihanaa oli nähdä, kuinka hyvin lapsi viihtyi lomalla sekä nautti kaikesta näkemästään ja kaikesta saamastaan huomiosta. Helle ei lapsen vauhtia hidastanut, eikä hän siitä kiukutellut. Lämpöä oli kokoajan reippaasti yli 30 astetta, joten lapsen kannalta ilmastointi huoneessa oli ehdottomasti hyvä juttu. Menimme välillä huoneeseen vilvoittelemaan kun lapsella oli tukka märkänä. Olihan loma hyvin erilainen kuin ennen -ilman lasta- mutta ehdottomasti aivan ihana kokemus kaikille. Loma on loma, niin lapselle kuin aikuisellekin. Kaksi viikkoa hurautti aivan liian nopeasti. Ei voi muuta kuin suositella kaikille perhematkailua.

LÄHTEET

Alhava, S. 2010. Helppoa hotellilomaa vai reippaina reppuillen? Lapsen maailma 36-38.

Apollomatkat. Loma lasten kanssa. Saatavissa: <http://www.apollomatkat.fi/ennen-matkaa/hyva-tietaa/loma-lasten-kanssa>. Luettu 23.1.2015.

Arvonen, S. 2004. Porukalla, perheliikuntaohjaajan käsikirja. Helsinki. Edita.

Fernández, I & Lahti, I-P. 2012. Lapsiperheen matkakäsikirja. Helsinki. Painettu EU:ssa. (Johnny Kniga Publishing).

Finlex. 1994. Valmismatkalaki. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19941079>. Luettu 23.1.2015.

Finnair. 2015. Kirjattavat matkatavarat. Saatavissa: <http://www.finnair.com/FI/FI/information-services/baggage/checked-baggage>. Luettu 23.1.2015.

Jokinen, S. 2010. Loma lasten kanssa. Mondo 22-24.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto. 2014. Yleiset valmismatkaehdot. Saatavissa: <http://www.kkv.fi/Tietoa-ja-ohjeita/Ostaminen-myyminen-ja-sopimukset/sopimukset/vakiosopimusehdot/yleiset-valmismatkaehdot/>. Luettu 23.1.2015.

Lindberg-Repo, K & Ruuska, I. 1992. Pienten kanssa maailmalla. Helsinki. Otava.

Niinikangas, K & Ropponen, V. 2013. Lasten kanssa matkalla. Turku & Tampere. Savukeidas.

Oy UNIPress Ab. 2010. Matkasuunnittelun opas. Painettu EU:ssa.

Punkari, K. 2012. 3 parasta matkakohdetta. Matkaopas 36-39.

Rantala, R & Milonoff, T. 2013. Madventures, uusi kansainvälisen seikkailijan opas. Painettu EU:ssa. (Johnny Kniga Publishing).

Rautanen, M. 2012. Vauvan kanssa Thaimaassa. Vauva 44-47.

Rautanen, M. 2012. Miten vauva suojataan auringolta? Saatavissa: http://www.vauva.fi/artikkeli/vauva_ja_taapero/hoito_ja_terveys/miten_vauva_suojataan_auringolta. Luettu 23.1.2015.

Soukka, S. 2014. PowerPoint-esitys. Tutkimusmenetelmät.

Tuominen, P. 2013. Vauvavapaalla pitkälle matkalle. Vauva 50-54.

MATKUSTAMINEN PIENTEN LASTEN KANSSA

Opiskelen Centria ammattikorkeakoulussa matkailun restonomiksi. Teen päättötyötä matkustamisesta pienten lasten kanssa ulkomailla. Tämä kyselytutkimus on yksi osa päättötyötäni. Vastaamalla tähän kyselyyn, suostut samalla siihen, että käytän näitä vastauksia kirjallisessa työssäni. Kaikki vastaukset käsitellään nimettömänä. Toivon saavani myös kirjallisia kommentteja kysymyksiin liittyen. Kiitos ajastasi.

1. Pienten lasten lukumäärä matkalla? *

- 1 2 3 4 5

2. Lasten ikä? *

Valitse yksi tai useampi vaihtoehto.

- 0-1v. 1-2v. 3-4v. 5-6v.

3. Oliko matkanne... *

- Valmismatka? Omatoimimatka?

4. Matkakohde? *

Valitse yksi tai useampi maanosa, jossa olet matkustanut lasten kanssa.

- Eurooppa
 Aasia
 Afrikka
 Australia
 Pohjois-Amerikka
 Etelä-Amerikka

5. Maa tai maat, joissa olette matkustaneet?

6. Toteutunut matkabudjetti? (arvio)*Sis. matkat, majoitus ja ruuat.*

- alle 1000e
 1000-1500e
 1500-2000e
 2000-3000e
 3000-4000e
 4000-5000e
 yli 5000e

7. Miten lento tai meno- ja paluumatka sujui lasten kanssa? *

- erinomaisesti
 hyvin
 välttävästi
 huonosti

8. Mitä apuvälineitä käytitte matkalla, jos käytitte?*Kommenttikenttään voit lisätä oman mielipiteesi kyseisestä välineestä tai kertoa koitko sen tarpeelliseksi.*

- matkarattaat
 matkasänky
 matkasyöttötuoli
 kantoreppu
 Muu, mikä?

9. Miten suuri merkitys sinun mielestä vanhempien omalla asenteella on matkan onnistumisen kannalta? *

- Suuri merkitys
 jonkinverran merkitystä
 vähäinen merkitys
 ei merkitystä

10. Vastaa kyllä tai ei...

	Kyllä	Ei
A. Otitteko lapselle ylimääräisiä rokotuksia matkaa varten?	☐	☐
B. Sairastivatko lapsi matkalla?	☐	☐
C. Tarvitsitteko lääkäriä matkalla?	☐	☐
D. Oliko lapselle helppo löytää sopivaa ruokaa?	☐	☐
E. Oliko liikkuminen lapsen kanssa mielestäsi hankalaa?	☐	☐
F. Viihtyikö lapsi matkalla?	☐	☐
G. Viihtyivätkö vanhemmat matkalla?	☐	☐
H. Uskotko matkustamisen yleensä avartavan lapsen maailmankuvaa?	☐	☐
I. Uskotko matkustamisen vaikuttavan positiivisesti lapsen kykyyn ymmärtää erilaisuutta?	☐	☐
J. Olivatko lapsi normaalia väsyneempiä matkalla?	☐	☐
K. Palasiko lapsi mielellään kotiin?	☐	☐
L. Olitko matkan jälkeen rentoutuneempi kuin ennen matkaa?	☐	☐

11. Lähtisitkö uudelleen matkalle lasten kanssa? *

- Ehdottomasti
 ehkä parin vuoden päästä
 sitten kun lapset ovat isompia
 luultavasti en
 en missään nimessä

12. Omia mielipiteitä, kommentteja ja lisätietoja koskien aikaisempia kysymyksiä:

Kommentteja ja kokemuksia liittyen lasten ikään ja matkakohteeseen.

Mielipiteitä, kommentteja ja kokemuksia apuvälineiden käytöstä, lentomatkasta ja vanhempien asenteesta.

Matkakertomuksia, mielipiteitä ja kokemuksia liittyen pienen lapsen kanssa matkustamiseen ulkomailla.

